

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ṿa-yiḳra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

זט תומ ירחא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

ואשר הצא ממנו שכבת זרע
לטמאה-בה: (לג) והדוה בנדתה
והזב את-זובו לזכר ולנקבה
ולאיש אשר ישב עם-
טמאה: פ

בען, אונד דעניעניגען, דעם
דער זאמען ענטגעהט, אונד
דאדורך אונרוין אויט: (לג) וויא
זיך דיא שמערצליידענדע אין
איהרער אכזאנדערונג צו פער-
האלטען, זא וויא דער פלוס-
זיכטגע, עס זייא מאנגס: אדער
פרויענספערזאן, וועגען זיינעם
פלוססעם, אונד פיר דען מאן,
דער מיט איינער אונרוינען
צוזאמען ליעגט.

טו (א) וידבר יהוה אל-משה
אחרי מות שני בני אהרן
בקרבתם

טו אחר מות שני בני אהרן

טו (א) דער עוויגע שפראך

צו משה, נאכדעם דיא ביידען זעהנע אהרן'ס דאן לעבען פערלארען, אלס זיא נעמליך

ר ש י

תרגום אונקלוס פאר
אוריחא דדובנא ודי תפוק טניה שוקבת
זרעא לאיסתאבא בה: (לג) ולדסאובתא
בריהוקה ולדדאיבית דוביה לדבר ולגנקבא
ולגבר דיישפוב עם מסאבתא:

קרי וטמא טומאת ערב: (לג) והזב את זובו
בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות שזורתן
מפורשת למעלה:
טו (א) וידבר ה' א משה אחרי מות שני
בני אהרן וגו'. מה תלמוד לומר
[ס"א]

טו (א) ומליל יי עם משה בחר דמיתו תרין בני אהרן בקרוביהון אשתא

ב א ו ר

טובל צמי מקוה, אבל הזנה אינה טעונה מים חיים: לטמאה בה, לפי הפשט רומז על
האשה, כששכב איש אותה שכנת זרע תעמא גם היא ולריב' טבילה, וזהו לטמאה בה הכילל
גם הגשכנת ומלת בה על שכנת זרע ולפי ששז לטמאה בה על הקרי לדנו, הפסיק בעל
הטעמים במלת הזב, ולא הפסיק במלת זרע: (לג) והדוה בנדתה, כנר פרשנוהו (פרשה
י"ג ב'), ולמעלה (פסוק י"ט), כי נדה תאר לכל אשה בעת הוסת, ולפי שהיא מחלה טבעית
ומרגשת לער בגופה תקרא דוה, ועל זה אמר והדוה בנדתה, שזאת תורת האשה הדוה מדוה
של ימי נדתה: והזב את זובו, וכן הוא תורת כל זב בזובו, כל אחד כפי דרכו, לזכר
במראה לזכר שהוא זוב שלו, ולנקבה במראה אודם שהיא זוב שלה: ולאיש אשר ישב עם
טמאה, עס נדה או זנה, שטומאתה עליו טומאת שבעה, ולמעלה זכר שהאשה תעמא מקרי
האיש, וכאן טומאת האיש מדם האשה, כך נ"ל:

טו (א) וידבר ה' אל משה, כנר פרשנו (פרשה א' א'), כי דבור נופל על הרחבת דברים
דברי טעם ושכל טוב, ולשון חמירה על המאמרים הקלונים בחכמה, מה שיאמר בלי
חוספות ובלי גרעון, וכן כאן אחרי מות שני בני אהרן, דבר אל משה והודיעו בנבואה טעם מיתתם,
וקדושת הדבור וההיכל והגזרה, ועבודת הכהן הגדול ביום הלום, ואחריו בתוב ויאמר ה' אל
משה דבר אל אהרן אחיך, וזהו מה שיאמר מזה לאהרן, והן הדברים שיבתוב גם בתורה, אלא
שבעל פה פירש לאהרן פירוש המאמרים הללו, וזהו דבר אל אהרן אחיך, שתדבר לו בהרחבת
דברים פי' האמירות שתאמר לו: אחרי מות שני בני אהרן, פרשנו למעלה (פרשה א' י') שחלילה

ה מ ע ר

וגם דמה טהור צימי טהרה. (לב) לטמאה בה, כתב הרב המבאר, לפי הפשט רומז על
האשה וכו' ע"ש, ולא ידעתי איך יהיה מלת לטמאה שהיא בנזין הקל פעל יולא, מאחר שלא מלאנו
פעל טמא בקל יולא, כי אין לימר שכוונתו במלת לטמאה שגם האשה תהיה נטמאת בה, מאחר
שלא נזכרה האשה בפסוק זה כלל, וגם המתרגם הרמב"מ ז"ל לא תרגם כי אס כמו שנראה
מפשטות הכתוב, שכוונתו על האיש, וכן תרגם אונקלוס לאסתאבה.

בְּקִרְבָּתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה וַיִּמְתּוּ: (ג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהְרֹן אַחִיךָ וְאֵל־יִבְרָא בְּכָל־עַתָּה אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכֶת אֶל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶן

פֶּאָר דַּעַן עוֹיִנְעֵן הַיְנִטְרָאָמְעַן אֹנֵד שְׁטָאָרְכֵעֵן. (ג) דַּא זַאג־טַע דַּעַר עוֹיִנְעֵן צוֹ מֹשֶׁה: רַעֲדַע מִיט דִּינֵעַם כִּרְוֹדַעַר אַהֲרֹן, דַּאָס עַר נִיכְט צוֹ יַעֲרַעֲרִיִּיט אִיז דַּאָז הַיִּילִיגְטֻהוּם, אִינְנַעֲר־הַאֲלֵב דַּעַם פֶּאָרְהַאָנְנַעַס קָאָמ־מַע, נַעֲמִלִּיךְ פֶּאָר דַּעַן דַּעֲקַעֲל, וְעֵלְכַעַר אֹיף דַּעַר לַאֲדַע לִיגַט, וְלֹא

תרגום אונקלוס

ר ש י

נוכרתא קדם יי ומיתו: (ג) ואמר יי למשה מליל עם אהרן אחיך ולא יהי עליך בכל עידן לקודשא מגיו לפרוכתא לקדם כפורתא די על ארונה ולא ימות ארי בענא (ב) ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא

[ס"א אין אנו יודעים מה נאמר לו בדבר ראשון] היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אליו רופא אמר לו אל תאכל כונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו אל תאכל כונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוגי זה וראו יותר מן הראשון לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן: שלא ימות כדרך שמתו בניו: ולא

ב א ו ר

לכני אהרן קדושי עליון שיחטאו בזדון לעבור את פי ה' ואת פי משה עבדו, ומה שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה, פרושו מתנה אשר לא לזה להם, לא שצברו על אזהרה מפורשת בתורה, ושם אמר חזק עברו על ואל יבוא בכל עת אל הקדש שהוא באיתה, והם נכנסו לפניו שלא כדת, לכן אמר כאן אחרי מות שני בני אהרן, ללמדנו שלא נאמרה אזהרה זו למשה עד אחרי מות שני בני אהרן, וזה כפי פשוטו, אבל בצריותא אמרו שהאזהרה נאמרה קודם לכן, והעונש אחרי כן: בקרבחם לשני ה' וימחו, פירש למה מתו, לפי שקרבו אל ה', והיה ראוי לגאולים שבמותם לנהוג לניעות בעלמם, לבלתי גשת אל הקדש, ואם מאהבת המקום ב"ה עשו, היה להם לימלך במשה רבינו, ולשאל פיו, ואם היו עושים כן, היה משה שואל מאת ה', כמו שצפה בפסח שני, והיה השם מודיע לו ענין הפרשה ואל יבוא בכל עת אל הקדש, והוא מלת בקרבחם, כאשר קרבו לפניו לכני ה', לא שמתו בעבור ההקטר לכך, שהרי שמו הקטרת על האש בחזק, נאמרו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת, ואח"כ כתוב ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא לזה איתם, ואילו חטאו בהקטר היה להם למות מיד, אבל מתו בעבור שנכנסו לפניו, ויפה נמשך הענין דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקדש וגו' ולא ימות, שתלה הענין בבחיאת פנים שלא כמלותו, בין לעבור שלא כדת בין שנכנס ביאה ריקנית: בקרבחם, אמר ראב"ע ז"ל מלת בקרבחם שם הפעל, וה"ל לקרבה אל המלאכה שבה תי"ו כמנהג ה"ל הנקבה, ונכון הוא: (ב) דבר אל אהרן אחיך, שיפרש לו טעם מיתת בניו, ויבין כי נורא המקום מאד, ואל יבוא בכל עת אל הקדש, וזה טעם וי"ו ואל, [ס"א ה' שמוש הוי"ו כמו שי"ן, דבר אל אהרן אחיך שאל יבא, כמו דבר אל בני ישראל ויסעו (שמות י"ד ט"ו)]: אחיך, אמרו רבותינו לרבות בניו, שכן בן האש יקרא אב, כמו כי נשבה אחיו (בראשית י"ד י"ד), וכל שכן הוא, גם ראינו שמתו שני בניו בעבור כן, אבל משה אינו בכל יבא: בכל עת, אפילו פעם אחת אסור, ואלו אמר ואל יבוא אל הקדש וגו' בזאת יבוא וגו' הייתי אומר ביום הכפורי מותר לבוא כל היום כל פעם שירצה לכן הוסיף בכל עת, שמלבד שאסור לבוא שם כל השנה בלה, כמפורש בסוף הענין, שלא גם ביום שמייתר ליכנס אל יבוא בו בכל עת, רק לעבודת פנים שנלטווה עליה בפרשה זו, וכן אמרו בת"כ: אל הקדש מבית לפרכת, העזרה וההיכל גם הם קדש, כמפורש בפסחיות שלמעלה, לכן אמר מבית לפרכת שהוא הדביר, והוסיף אל הקדש לרבות את ההיכל, שעל הכית כלו באזהרה ומקום הארון נמיתה: אל פני הכפרת, שכן ה' עליו: אשר על הארון

תרגום אשכנזי

אחר ימות טו

ולא ימות כי בענן אראה על-
הכפרת: (ג) בואת יבא אהרן
אל הקדש בפר בין בקר לחטאת
ואיל לעלה: (ד) כתנת בד קדש
ילבש

דאמיט ער ניכט אומקאממע,
דען איך ווערדע אין איינער
וואלקע איבער דעם דעקעל
ערשיינען. (ג) מיט פאלגענ-
דעם זאלל אהרן אין דאז היי-
ליגטהום קאממען, מיט איי-
נעם יונגען שטייער צום זינדענ-
אפפער, אונד מיט איינעם

וויידער צום גאנצענאפפער. (ד) איינען לייבראק פאן ליינוואנד דעם הייליגטהום זאלל
ער

תרגום אונקלוס

ר ש י

בעננא אנא מתגלי על בית כפרתא: (ג) בדא
יהי עליל אהרן לקודשא בתור בת תורי
לחטאתא ודבר לעלתא: (ד) כתונא דבושא
דקודשא

ולא ימות. שאס בא הוא מת: כי בענן אראה.
כי תמיד אני נראה עם עם עמוד ענני ולפי
שגלוי שכינתי עם יזהר שלא ירגיל לבא זהו
פשוטו ומדרשו לא יבא כי אם בענן הקטורת
ביום הכפורים: (ג) בואת. גימטריא שלו
ארבע מאות ועשר רמו לבית ראשון: בואת

יבא אהרן וגו'. אף זו לא בכל עת כי אם ביום הכפורים כמו שמשורש בסוף הפרשה בתרש השניעי
בעשור לתש: (ד) כתנת בד וגו'. מגיד שאינו משמש לפניו בשמנה בגדים שהוא משמש בהן בחון
שיש בהם זהב לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. אלא בארבעה נכהן הדיוט וכולן של בוך: קדש

ב א ו ר

הארץ, המכסה על הארון, שני לחות הערות מכתב אלהים: ולא ימות, הא אם יבוא אל
מקום הארון ימות: כי בענן אראה על הכפרת, זה טעם שאמר אל פני הכפרת ולא אמר אל
פני הארון, לפי שצונח המיתה בעבור שמיקל בכבוד המקום ב"ה הזוכן על הכפרת, שעליו
ענן כבוד ה', וכל הרוחה הענן שעל הכפרת יודע ששם נגלו האלהים, וכשמיקל ראש לגשת עם
חייב מיתה, וזהו פי' כי בענן אראה על הכפרת, וכן בבנין בית עולמים כשירד הענן ידעו כלם
שנגלה בו שכינה, אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל (מלכ' א' ח' י"ב), כי הכבוד לא יראה
לעין, רק הענן נראה, ומעיד שהכבוד שוכן בו, וראיה מדברי משה שאמר אשר עין בעין נראה
אתה ה' (במדבר י"ד י"ד), ופי' הדבר ועונך עומד עליהם (שם שם), ובעמוד ענן אתה הולך
לבניהם יומם ובעמוד אש לילה (שם שם), וכל ארבעים שנה ראו ישראל את העמודים האלה,
שעליהן אמר נראה אתה ה', לפי שידעו שהכבוד שוכן בקרבם, וכן כי בענן אראה על הכפרת,
כך נראה בעיני פשוטו של מקרא. ורש"י ז"ל פי' תמיד אני נראה עם עם עמוד ענני, ולפי
שגלוי שכינתי עם יזהר שלא ירגיל לבוא זהו פשוטו, ומלשון אני נראה עם עם עמוד ענני, יראה
שכוון לדברנו, לא כדברי רא"ם ז"ל, עוד אמר רש"י ז"ל ומדרשו לא יבא כי אם בענן הקטרת
ביום הכפורים, כלומר שהקטרת ראשון, שבו נכנס לפניו תפלה, וממלת בענן למדו שעש
מעלה ענן לריך להיות בקטרת: (ג) בואת, בסדר ובמשפט שאומר לך יבוא אהרן אל הקדש
לצרת לפני, וגם זה לא בכל עת שירטה, אלא פעם אחת בשנה כמו שיפרש בסוף הענין, ומלת
זאת תשמע זכר ונקבה, [ח"ה במקום שלא הוברר המין יבא בפלס נקבה, וכבר העמדתך על
הכלל הזה בספר א' וב']: הקדש, העזרה וההיכל והדביר, כי בשלשה המקומות יעבוד עבודתו
ביום זה, ואח"כ פי' שיבוא גם מנית לפרכת, שנא' והכניא מנית לפרכת (פסוק י"ג): בשר
בין בקר, אלה יקנה משלו, כי הם לכפר עליו ועל אחיו הנהגים: (ד) כתנת, אחר שיבוא
אל הקדש ביום זה, יפשוט את בגדיו, וילבש ארבעה בגדי בד הללו: בד, פרשוטו (פרשה
ו' ג'): קדש, שיהיו משל הקדש, מפי' רש"י ז"ל, וכן הוא בת"כ ואמרו אין לי אלא אלו בלבד

ה מ ע ר

טו (ד) כתנת בד קדש, כתב הראב"ע ז"ל: ולא הזכיר האפוד והחושן ומעיל האפוד כי
כבר

אחריות

וּלְבַשׁ וּמְכַנְסֵי בְדֵי יְהוָה עַל-בְּשָׂרוֹ
וּבְאַבְנֵי בֶדֶד יִחַגַר וּבְמִצְנֶפֶת בֶּדֶד
יִצְנַף בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵן בַּיּוֹם

תרגום אשכנזי קלו

ער אנציעהען, אונד ליינענע
ביינקליידער און זיינעם לייבע
האבען, מיט איינעם ליינענען
גירטעל זיך אומבינדען אונד
איינען ליינענען בונד אויפֿזעט=
צען; עס וינד הייליגע קליידער,
דאָהער וואָלל ער זיך פֿאַרהער

אח

תרגום אונקלוס

דְּקוֹדֶשָׁא יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסִין דְּבוּץ יְהוֹן עַל
בְּשָׂרֵיהּ וּבְהַמְיָנָא דְּבוּצָא יִסַר וּמִצְנֶפֶתָא
דְּבוּצָא יִחַיִת בְּרִישֵׁיהּ לְבוּשֵׁי קוֹדֶשָׁא אִינוּן

ויסחי

רש"י

ילבש. שיהיו משל הקדש: ילכף. בתרגומו
יקחית ברישיה יניח בראשו כמו ותנח בגדו
(בראשית ל"ט) ואתתתיה: ורחץ במים.
אותו היום טעון טבילה בכל מליפותיו. ומשם
פעמים

באור

מניין לרבות שאר בגדי כהונה גדולה ובגדי אחיו הכהנים, ת"ל בגדי קדש הם לרבות את כלן,
כי לפי שמביא ביום זה, קרבנות משלו, הייתי אומר שגם ילבש משלו, הודיע שהבגדים
יהיו משל הקדש. ורמב"ן ז"ל אמר לפי הפשט אמר בשמנה בגדים ועשו בגדי קדש לאהרן אחיק,
יאמר שגם אלה בגדי קדש הם. והקשה שאם בגדי כל השנה קדש, כל שכן אותן שלוש לשני
ולפנים, ועוד כתנת של יום זה שזה לכתנת של כל ימות השנה שניהן בד, והכתוב אומר כתנת
בד קדש ילבש, והנראה לי כפי הפשט שהכל שב על ענין שלמעלה בואת יבוא אהרן אל הקדש,
שכולל גם הדביר מול פני הכפרת, ועליו אמר בגדי קדש הם, בגדים שעובד בהם לפני
ולפנים, ולא יעבוד בהן בשאר ימות השנה שאינו נכנס לפנים, ולכן נאמר אלל כתנת, לפי
שגם בשאר ימות השנה הכתנת בד, ואעפ"כ לא ילבש בהן כתנת שעבד בו לפני ולפנים, ואח"כ
אמר על כלם בגדי קדש הם, לא לתשמיש שאר ימות השנה, וראיה שחכמים קבלו שאסור לשמש
בהן אפילו ל"הב אחר, ולמדוהו מן והניחם שם שטעונון גניזה: יצנף, פי' רש"י ז"ל בתרגומו
יקחית ברישיה יניח בראשו, כמו ותנח בגדו ואתתתיה, ורמב"ן ז"ל תמה על אנקלוס למה תרגם
אותה בהנחה, ולא תרגם בלשון המיוחד ללניפה ממש, שיגלגלה בראשו כליוף, ואמר אולי
אינו בלשון הארמית, כי גם הלניפות והרדירים שנישעיה תרגם יב"ע בתריא, ואין לשניהם
לשון כליוף ובמלנפת, רק לשון הקדש בשניהם מלנפתא. ולדעתי אין זה טעם אנקלוס, כי הכתוב
אומר ובמלנפת בד ילכוף, ואם ילכוף הנחה הני"ת מיותר, ואם אין בלשון ארמי הלה זו, למה
תפס רש"י ז"ל דברי המתרגם שתרגם בן מדוחק לשונו, אלא שהלניפה נוסף על בגד ארוך שזונסין
אותו בעגול סביב הראש, ואין סברא שה"הג לוכף בגד ארוך סביב ראשו כל יום, אלא
שמלנפתו

המעמר

בבר נזכר וגשמע קולו בבואו אל הקודש (שמות כ"ח ל"ה) ע"כ, הנה לדעתו שמש גם כה"ג
ביום הנסורים בשמנה בגדים והוא נגד הקבלה, אך כבר נודע כי החכם הזה לא יטה אופן
תמיד לשמוע בלימודי חז"ל, אולם אנכי אשתומם על מה שהביא היבשהבאר לספר שמות (סס)
בשם הרמב"ן (ולא ידעתי אנה דבריו אלה כי במקום הזה אינם) ואמר וגשמע קולו ויכנס לפני
אדוניו כאילו ברשות, כי אין לבוא בהיכל המלך סתאים ע"כ, וא"כ ממ"נ אם הכוונה על קדש
הקדשים, הלא לא היה לבוש מעיל בבואו שמה, ואם יכוון על ההיכל, מה הנדל יש בין כה"ג
ובין שאר כהנים, הלא גם המה באו אל ההיכל פנימה, ומדוע לא ילבשו גם המה מעילים?
וכן יקשה לדעת הרשב"ם, שאמר לפי שזוה הקב"ה וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו, לכפר
בקודש, לכך כוה שישמע קולו בבואו ויתרחקו השומעים, הרי שגם הרב סבר, כי בבואו לכפר
בקודש פנימה היה מעילו עליו.

את־בשרו ולבשם: (ה) ומאת
עדת בני ישראל יקה שני־שעירי
עזים לחטאת ואיך אחד לעלה:
(ו) והקריב אהרן את־פר החטאת
אשר־לו וכפר בעדו ובעד ביתו:

באדען, אונד זיא הערנאך אני.
לעגען. (ה) פאן דער געמיינדע
דער קינדער ישראלים זאלל ער
צווייא ציעגענבעקע צום זינדענ־
אָפּפּער, אונד איינען ווידער
צום גאַנצענאָפּפּער געהמען.
(ו) צוערשט זאלל אהרן זיינען
שטער צום זינדענאָפּפּער
דאָרבריינגען, אונד פֿיר זיך
אונד זיין הויז פֿערועהנען:
ער

ולקח

תרגום אונקלוס

ויסחי במיאת ית בשריה וילבשינון: (ה) ומן
בנישחא דבני ישראל יסב תרין צפירי
עזין לחטאתא ודבר חד לעלתא:
(ו) ויקריב אהרן ית תורא דחטאתא ניי
ליה ויכפר עלוהי ועל אינש ביתיה:

פּעמיס היה מחליף מעבוד'פנים לעבודת
חן ומחן לפנים ומשנה מבגדי זהב לבגדי
לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב ובכל חליפ'טען
טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור:
(ו) את פר החטאת אשר לו. האמור למעלה
ולמדך כאן שמאלו הוא נא ולא משל לבור:
וכפר בעדו ובעד ביתו. מתודה עליו עונותיו
ועונות

ד ש י

ויסב

ב א ו ר

שמנסתו לנופה מבגד ארוך מעת שנעשית ע"י עושי הנגדים, וכן נזכר במעשה עם שאר הנגדים,
כי המנסת כסוי הראש הוא שמיחו עליו צנת אחת, אבל הפעל ינוף יש לטעות שמעגלו
סביבות הראש, שהרי להלן אמר ושמת המנסת על ראשו (שמות כ"ט ו'), וכן וישם את
המנסת על ראשו (ויקרא ח' ט'), ולא זכר שתייהן נטיפה, ושלא נטעה שמנסת של י"ה
היה לנוף עתה סביב הראש, תרגם יחית ברישיה כמו ישי, דומה ללשון הנכתב במנסת של
כל ימות השנה, ואמר ינוף מלשון מנסת, שבהיותו על הראש נראה כלנוף, וזה עלמו טעם
רש"י ז"ל שאמר בתרגומו להכילנו מלטעות בפי' ינוף, כך נ"ל: ורחץ במים, אותו היום טען
טבילה בכל חליפותיו, וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חן ומחן לפנים, ומשנה
מבגדי זהב לבגדי לבן, ומבגדי לבן לבגדי זהב, ובכל חליפה טען טבילה ושני קדושי ידים ורגלים
מן הכיור, לשון רש"י ז"ל, וכן שנוי בת"כ ולמדוהו מן המקראות: (ה) ומאת עדת בני ישראל,
מלת עדת פראוהו (פרשה ד' י"ג), כי כל ישראל מכוונין ביום זה לסליחת עון: לחטאת, מסורג
בענין שלא קרב רק אחד מהן, והשני משתלח חי למדבר, אבל יגיד שמפרישין שתייהן לחטאת,
לכ"ל על חטאות ישראל ופשיעהם, לא שמפרישין אחד לעזאזל, כי לא יקדישו מתחלה קרבן
לעזאזל, אלא הם מפרישין שני שעירים לחטאת, ומלות השם היא שיגדיל עליהן הכהן, ויעשה
אחד חטאת לה' להקריבו על המזבח, וזהו שהשני ישלחו למדבר, ולכן אלל ההפרשה אמר על
שתייהן לחטאת, כלומר לכפר על פשע וחטאה, שהאחד קרב, והשני יתודה עליו הכהן,
ויתן עליו את כל עונותם, וכן תראה בכל הפרשה אחרי כן שלא נקרא המשלח עוד חטאת:
(ו) והקריב אהרן, מכל הקרבנות האמורים שעומדים בעזרה, יקריב אליו תחלה פר החטאת
אשר לו, בו יתחיל עבודותיו, ומלת והקריב הגשה, כמו ויקרב משה את אהרן וגו' (פרשה
ח' ו'): אשר לו, פי' רש"י האמור למעלה ולמדך כאן שמאלו הוא נא ולא משל לבור, ואפשר
שהוא כנותן טעם למה יתחיל בפר החטאת, לפי שאלו הוא ונא לכפר עליו, וראויה שיתודה
תחלה על עלמו טרם יכפר על העדה כלה: וכפר בעדו, מתודה עליו עונותיו ועונות ביתו
כי הרנה והתפלה מכפרים, וכן פירש רש"י ז"ל, וכן שנינו בבבלי תל"כ זה ויודיו דברים,
ולמדוהו מכפרה של שעיר המשתלח שנאמר בו יעמד חי לפני ה' לכפר עליו (פסוק י'), ואין

(ז) וּלְקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים
וְהַעֲמִיד אֹתָם לְפָנֵי יְהוָה פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד: (ח) וְנָתַן אֶהָרֶן עַל־

(ז) ער נימס דיא ביידען בעקע,
שטעללט זיא פֿאַר דען עוויגען
הין, אַם איינגאַנגע דעם
שטיפֿטסגעזעלטעם; (ח) לעגט
אויף דיא ביידען בעקע צווייא
לאַי

תרגום אונקלוס

ר ש י

ועונות ביתו: (ח) ונתן אהרן על שני
השעירים גורלות. מעמיד אחד לימין ואחד
לשמאל ונותן שתי ידיו בקלפי ונוטל גורל
בימין

(ז) ויסב יתרון צפירין ויקים יתרון קדם יי
בחרע משפן ומגא: (ח) ויתן אהרן על
הרין

ב א ו ר

נו מתן דמים, ואמרו עוד ואם נפסך לומר ופרשוהו בגמרא שם תאמ' אלמוד משעיר
הנעשה בפנים שהוא כפרה בדם, תלמוד לומר והקריב אהרן וגומר וכפר בעדו ובעד
ביתו, ועדיין לא נשפט. ותמה אני על רש"ם ז"ל שאמר לפי הפשט יביאנו בעורה
כדי להקריב איתו לכפרה, כמו שמפורש לפנינו ושפט את פר המטאת אשר לו, ואין דבריו
נראין שהרי הפסיק בגורלות, ועוד שחזר ואמר והקריב אהרן את פר המטאת אשר לו, וכפר
בעדו ובעד ביתו, ואם"כ אמר ושפט את פר המטאת אשר לו, ואם לא תפרש וכפר על וידוי
דברים היא היא, ולמה ירחיק לפרשו על וידוי דברים, ובפ' כתוב כן בשעיר המשתלח, ובעולה
נאמר וסמך ידו על ראש קרבנו ונראה לו לכפר עליו (ויקרא א' ה'), ואחריו ושפט את בן הבקר
וגו', הרי שנשמעה שהיא הוידוי מכפר, כי אעפ"י שיקר כפרה בדם אם אין וידוי והכנעת
לב אין חסן בקרבנו, כמו שאמרו רבותינו שאם עשה סמיכה שירי מזה כאילו לא כפר, והאמת
שניס הסליחה עיקר הכל התשובה והודוי, לכן הודוי הראשון היה על עולמו ועל ביתו, שהן
אשתו ובניו, שעליו מוטל להוכיחם ולהשיבם בדרך, ולכן טרם החל בעבודת היום, הקריב
פר מטאתו והתודה על עולמו וביתו ויהיה זכאי לכפר על העדה כלה, כמו שאמרו שם כיכל
היה מתודה אלא השם מטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי, אלא השם כפר נא וכו', [א"ה
אעפ"כ איננו זו משאטו של מקרא, שהוא על דרך הנוכח בברייתא של ר"א בן ר"י הגלילי,
כל כלל ולאחריו מעשה, אינו אלא פרשו של ראשון, הזכיר (פסוק ו') דרך כלל שיקריב בתחלה
את פר המטאת אשר לו, ויכפר על ידו בעדו ובעד ביתו, כיכל? עתה יבאר דרך פרט, בתחלה
יעשה גורלות, לפי שיטתך א"כ לערב דם הפר עם דם השעיר, כדי לגמור הזאת דם הפר,
ובדי שלא יטרך להפסיק במעשה עבודתו, אמר שיגרול קודם שזיעת הפר, א"כ חזר ואמר
(פסוק י"ח) עתה יתחיל בהקרבת הפר שזכרנו, כיכל? ושפט את פר המטאת וגו' עד פסוק
כ', שם נגמרה הקרבת הפר והזאת דמו, זהו על דעתי פשוטו של מקרא, ומיתור הכתובים
דרשו ר"ל מה שדרשו [ז]: ביתו, במשמעו אשתו ובניו שהן ביתו של אדם, ובסמוך אפשר יותר:
(ז) ולקח את שני השעירים, כלומר אחר שהתודה על פרו יניחנו במקומו וילך ויקח את שני
השעירים, ולא נאמר בהן והקריב, לפי שצדיק אינו עושה בהן עבודה לא וודוי ולא שמיטה
עד אחר הקטרת קטרת: והעמיד אחם לפני ה', מעמידן בשער נקבור מכוון כנגד בית ק"ק
מיהם למערב ואזורים למזרח, ולפי שלפני ה' משמע כהיכל שהרי בעורה הוא עומד, הוסיף
פסח ח"מ שהוא העזרה אלא שמעמידן נגד בית ק"ק וזהו לפני ה', ולמדנו שתיבה עומדים לפני
ה' לעבודתו, וכמו שבארנו (פסוק ה'): (ח) ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, לא שיתן
על כל אחד שני גורלות אלא שער הכתוב שיקח מן הקלפי גורלות, ונותן גורלות שהוסיף יתן
עליהם, וחזר ופי' גורל אחד לה' יתן על שער זה, וגורל אחד לעזאזל יתן על השער השני,
זהו לפי הפשט. ורבותינו למדו גורלות שיהיו שוין שלא יעשה אחד גדול ואחד קטן, א' שלבסוף
וח' של זהב, א' של שיש וא' של אבן, ופי' רש"י ז"ל אופן עשייתו, מעמיד א' לימין וא'
לשמאל, ונותן שתי ידיו בקלפי, ונוטל גורל בימין ומכרו בשמאל ונותן עליהן, זה שכתוב בו
לשם

תרגום אשכנזי

אחרי מות מו

שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרִלּוֹת גּוֹרֵל אֶחָד לַיהוָה וְגּוֹרֵל אֶחָד לַעֲזָאוֹל:

לאָזע, איין לאָז פֿיר דען עוויג-גען, אונד איין לאָז פֿיר עזאָול. אהרן

תרגום אונקלוס ^{כראש עמוד ב' ה"ט"ו סימן} והקריב

ר ש י

הָרִין צְפִירִין עֲדָבִין עֲדָבָא חָד לְשָׂמָא דִּי וְעֲדָבָא חָד לַעֲזָאוֹל:

בימין וחזרו בשמאל ונותן עליהם את שנתוב זו לשם הוא לשם ואת שנתוב זו לעזאול משתלח לעזאול: עזאול. הוא הר עז וקשה זוק נבזה שנאמר

ויקריב

ב א ו ר

לשם הוא לשם, ואת שנתוב זו לעזאול משתלח לעזאול: גורל אחד לה', הכתוב מפרש מה יכתב על הגורלות שזכר, ואחר גורל אחד מרות עליו לה', ועל אחד מהן מרות לעזאול: לה', להקריבו לה': לעזאול, לשלחו לעזאול: לעזאול, פי' רש"י ז"ל הוא הר עז וקשה זוק נבזה שנאמר ארץ גזרה מתוכה, ונת"כ שנינו למקום הקשה בהרים. ובספר שני שעירי תניא עזאול קשה שבהרים, וכן הוא אומר ואת אילי הארץ לקח, דרשוהו כמו עזו אל אעפ"י שיש זי"ן בין אל"ף ללמ"ד, ודבריהם אמת כמו שאפרש. וראש"י ע"ל שכתב אמר הגאון כי עזאול שם הר, ונקרא בן בעבור שהוא תקיף, כי טעם זכר השם בטעם הררי אל יקותיאל, והגאון הלוי תפשו כי האל"ף במלת עזאול בין זי"ן לזי"ן, ולדעתו אין תפיסת רב השר הלוי תפיסה, ובתכמה הונח האל"ף נחה בין זי"ן לזי"ן ולירי של האל"ף הניחו תחת הזי"ן, לפי שבהכפל אות השרש מורה על ההסלה, כמו ירקרק אדמדם, ובמ"ש (פרשה י"ג), ובאן רומז על הפלגת העשות, ולפי ששרשו עזו, אילו נסמכה זי"ן לזי"ן לא היה כפל אות השרש אלא נכתב בשרשו שלם על כן הועלה האל"ף בין זי"ן לזי"ן, ויהיה בשני פעמים עז, ועוד אנאר לפינונו (פסוק כ"ב) דעתיב בפי' המלה הזאת

ה מ ע מ ר

(ח) לעזאול, כתב הראש"ע ואם יכולת להבין הסוד שאחר מלת עזאול תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמזו בהיותך בן שלשים ושלש תדענו ע"כ. ועליו אמר הרמב"ן והנה ר' אברהם נאמן רוח מבסח דבר, ואני הרביל מנלה סודו וכו' וביאר דבריו ע"ס מאמר חז"ל ששעיר זה היה דורון לשר של עשו (סמאל). אולם לדעתי סוד אחר גלה הרמב"ן ז"ל ולא סודו של הראש"ע, כי הלא ידענו את האיש ואת שמו, הוא ילך לאור החכמה הנגלית ולנוגה פשטות הכתוב, ולזה יראה לי שהראש"ע נטה לדעת הרמב"ם במורה (ח"ג פרק ל"ב) בענין בוונת הקרבנות, שאמר שהכוונה הראשונה בקרבנות היתה, לפי שהיה אז האנהג המפורסם בכל העולם בלו וכל העמים רגילין בו להיות העבודה הכוללת לאלהיהם להקריב מיני בע"ח וכו' ולא גזרה חכמתו יתברך לכוות אותנו שנוית מיני העבודות ההם כלם ולבטלם, כי אז לא יעלה בלב לקבלו לפי שבע האדם נוטה תמיד אל המורגל וכו' (עייין בדבריו) ובכך הניא הרד"א בהקדמתו לספר ויקרא מאמר רב הענין ויקר הערך מדברי חז"ל, שמסכים לזה, שאמרו בויקרא רבה בסדר אחרי מות, רבי פנחס בשם ר' לוי אומר משל לבן מלך שלנו היה גם עליו והוא למוד לאכול נבלות ועריבות, אמר המלך זה יהיה תדיר על שלחני ומעלמו הוא נדור, כך לפי שהיו ישראל אחר ע"א במצרים היו מביאים קרבניהם לשעירים וכו' אמר הקב"ה יהיו מקריבין לפני בכל עת קרבנותיהן והם נפרשים מע"א ע"כ, ולזה תשב הראש"ע שגם העזאול היה אך בעבור שהורגלו כבר להוביל שי לשעירים, הם אלילי האשן והרעה בעיניהם, ולמען כל יזבח איש עוד לכמו אלה, יתדה התורה שעיר אחד בנה ארץ ישא עליו כל העונות והפשעים. — ואחרי ההלכה הזאת אנאר לך דברי הראש"ע, אמר, ואם יכולת להבין הסוד שאחר מלת עזאול "בין בזה אל האדברה שנתא אחר לעזאול בפסוק יו"ד, שלדעתו הענין אף העזאול השוכן במדבר כידוע ששעירים ירקדו שם, תדע סודו וסוד שמו "ירכה בזה כי עזאול הוא מענין עז (וגרדף עם שעיר, רק שהוא שם כולל לכל המין כוודע), ונכפלה הזי"ן כי עז הוא

אחריות

(ט) והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: (י) והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל

תרגום אשכנזי קרט

(ט) אהרן ברינגט דען באק, אויף וועלכען דאז לאז פיר דען עוויגען געפאללען איזט, דאר, אונד מאכט איהן צום וינדעני אפפער. (י) דער באק, אויף וועלכען דאז לאז פיר עזאזל געפאללען איזט, זאלל לעבעני.

דינ

רשיי

שנאמר ארץ גזרה חטובה: (ט) ועשהו חטאת. כשמניח הגורל עליו קורא לו אם ואומר לה' חטאת: (י) יעמד חי. כמו יועמד חי על ידי אחרים ותרגומו יתקם

תרגום אונקלוס

(ט) ויקריב אהרן יח צפירא די סליק עלוהי עדבא לשמא דיי ויעבדינהי חטאתא: (י) וצפירא די סליק עלוהי עדבא לעזאזל יתקם

כד

באור

הזאת: (ט) והקריב אהרן, לפי שצריך לקרוא לו שם ולקדשו לקרבן חטאת, אמר והקריב: עלה עליו, כלומר שעלה גורל השם עליו ציד הלוקח מן הקלפי, או שהונח על גבו הגורל לה', כמו אשר לא עלה עליה עול (במדבר י"ט ז'): ועשהו חטאת, הכהן יקרא לו יטה שם חטאת, כי השני איננו חטאת שאינו קרב, וכן שנו בת"כ שיאמר לה' חטאת, ואי אפשר לומר ועשהו כדן חטאת, שהרי למטה צענין הוא אומר ושחט את שעיר החטאת, לא כראש"ע שפי' ועשהו חטאת שיחטנו. ובת"כ עוד ר' ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת, אינו אומר אלא לשם, לדעת פרושו לפי שמתחלה כבר לוקחו שני שעירי עזים לחטאת, ועתה שמגדיל עליהן די שיאמר לה' ואנו יודעין שהוא חטאת קרב לה', לא כפי' הרב בעל ק"א שלדעת ר' ישמעאל ועשהו חטאת ככשורו שיקריבנו לחטאת, אלא גם לדעתו קריאת שם היא אלא שאינו צריך להזכיר חטאת, שנשיאמר לה' ידענו שהוא חטאת גמור: (י) והשעיר וגו', לא יקרא חטאת, כי לא יקרב במקדש, ולא יזה מדמה הזאת, אלא יעמד חי: יעמד חי, מן ההפעל, והראוי להיות יועמד בשורק, והוא קמן צעבור אות הגרון שאחריו, כמו יתחם כל רכשו, וזכור ההפעל נגד והעמיד אותם שהוא מן ההפעל, ועליו אמר יעמד כמו שהעמד מן הכהן כן יעמד חי, לא יעשה בו דבר נקדש: לשני

המעמר

הוא מן הכפולים, ולא שת הראש"ע את לבו אל דברי הגאון הלוי שהביא בתחלת דבריו. ומה שאמר עוד, "בהיותך בן שלשים ושלש תדענו" הכוונה (כמו שפירש הרמב"ן) על פסוק ולא יזבחו עוד את זבחיכם לשעירים (לקמן י"ז ז') שהוא הפסוק הל"ג מפסוק זה, לא ויחזבו. והנה אנכי אך לפרש דברי הראש"ע באתי ולא להכריע אם האמת אמו. (ט) ועשהו חטאת, לפי הכלל שבידנו, שהיו"ו הנלווה לפעל עבר, אם יקדם לו פעל עבר הוא אך לחזור ולא להפוך, א"כ לפי הוראתו הפשוטית היה לומר ויעשהו חטאת, כי פעל ועשהו מוסב על הפעל הקודם לו אשר עלה וגו' וא"כ ע"פ הכלל המונח הוראתו עבר, ונראה לי שמוזה למדו חז"ל ביומא (מ' ע"ב) ועשהו חטאת, הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת, ולזה יולדק העבר, אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו (פירושו הגורל כבר עשה אותו) חטאת בשעה שעלה עליו. אלא שנאמת ועשהו מוסב על והקריב, שהוא ג"כ עבר מהוסף לעתיד, ואשר עלה הוא רק מאמר מוסגר, ובא בזה פשט הכתוב על נכון. והנה הרב המבאר אמר ודלא כהראש"ע שפי' ועשהו חטאת שיחטנו וכו' אבל נאמת אין דעת הראש"ע שיחטנו מיד שהרי הוא עצמו כתב לקמן (פסוק ט"ו) ושחט את שעיר החטאת ועתה יחטנו בלאתו ע"כ, אלא כוונתו כי ועשהו חטאת ענינו כמו לעשותו חטאת שיחטנו בעתו, ולדעתו אחר שהפיל הגורל היה מפריד את השעיר שעלה עליו הגורל לה' מן השעיר השני והיה מקרב אותו אל ההיכל והוה והקריב. (י) יעמד חי, כתב הרב המבאר מן ההפעל, והראוי להיות

תרגום אשכנזי

דע פאר דען עויגען הינגע-
שטעלט ווערדען, אום איבער
דענעלבען צו פערזעהנען
דנעמליך דיא זינדען דער קיני
דער ישראל'ס דארויף צו בע-
קענען, אונד איהן הערנאך
צום עזאזל אין דיא וויסטע צו
שיקען. (יא הירויף זאלל אהרן
זייגען שטיר צום זינדענאפפער

אחרי מות מו

חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח
אתו לעזאזל המדברא:
(יא) והקריב אהרן את-פר
החטאת אשר-לו וכפר בעדו
ובעד ביתו ושחט את-פר

החטאת

דארברייגען, פיר זיך אונד זיין הויז פערזעהנען; ער שלאכטעט נעמליך זייגען שטיער צום

ר ש י

כד חי. מה תלמוד לומר לפי שאמר
לשלח אותו לעזאזל ואינו יודע שלוחו אם
למיתה אם לחיים לכך נאמר יעמד חי
עמידתו חי עד שיסתלק מכאן שילוחו
למיתה: לכפר עליו. שיחודה עליו כדכתיב
והחודה עליו וגו' (יא) וכפר בעדו וגו'.

תרגום אונקלוס

יתקם בד חי קדם יי לכפרא עלוהי
לשלחא יתיה לעזאזל למדברא: (יא) והקריב
אהרן ית תורא דחטאתא די ליה ויכפר
עלוהי ועל אינש ביתיה ויכוס ית תורא

דחטאתא

וידוי

ב א ו ר

לפני ה' לכפר עליו, אעפ"י שאר הקרבנות מכפרים נמותן במתן דם, זה יכפר עליו הכהן
עונות בני ישראל לפני ה' בעודנו חי, ואמר הטעם לשלח אותו לעזאזל המדברה, כדי שישלחוהו
חי וילך לעזאזל וישא עליו את כל עונותיהם אל ארץ גזרה, וכפרה זו מסורשת צענין שהיא וידוי
דברים, שנאמר וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והחודה עליו את כל עונות בני
וגו' ונתן אותם על ראש השעיר, ואמרו רבותינו יעמד חי מה ת"ל, כלומר ידענו שלא ישחט,
שהרי אמר לשלח אותו וגו', לפי שאינו יודע אם שלוחו למיתה או לחיים, ת"ל יעמד חי לפני
ה' עמידתו חי לפני ה', אבל שלוחו למיתה, ועוד יתבאר בעו"ה (פסוק כ"ב): (יא) והקריב
אהרן, לעשות עבודה שני' בפרו, ומהו וכפר בעדו ובעד ביתו, שסמך פעם שני עליו ומחודה
עליו ועל אזיו הכהנים, כי אחר שהחודה על עמו ועל אשתו ובניו החשובים בנוכו, עשה
ראוי שיכפר גם על אחיו הכהנים וזהו ביתו הנאמר כאן, שכלן קרויין ביתו, שנאמר בית אהרן
ברכו את ה' (תהלים קל"ה י"ט), וכן שנינו בת"כ: ושחט, שחט ומקבל את הדם, ונותנו ביד
כהן

ה מ ע ר

להיות יועמד באור"ק (כוונתו באור"ק קטן והוא הקבו"ן) והוא קמ"ן בעבור אות הגרון וכו' עיין
בדבריו, והוא מדברי הראב"ע, אבל לא כן הוא, כי רוב הפעלים מהשמים יבואו בקמץ חטף
צננין הפעל כאשר יגיד שמו עליו, אך לדעת הרד"ק בואו אות הגרון אחריו יבוא הה"א בקמץ
גדול " בעבור המתג (עיין תל"ע דפוס פראג ח"ב). — וילדי ר' יוסף ווייסע נ"י עמד גם
פה לימין הרב המבאר ז"ל, נאמרו שדבריו הם מוסכים על דברי רש"י שכתב יעמד חי כמו יועמד
חי על ידי אחרים, ומזה נראה כי יש חילוק לדעתו בין הפעל הבא בקמץ חטף והבא בקבו"ן,
והראשון מורה על היות הפעול בעלמו מסבב את הפעולה הנעשית בו (על דרך הקצ"פ על אר
המליאו המדקדקים הזדשים) אך אם נקודתו בקבו"ן, אז הפעול אינו פועל ומסבב בשום אופן,
ולפ"ז פה שהוראתו העמדה ע"י אחרים כמ"ש רש"י ז"ל לא יוכח נקודת ק"ז, אם לא כמ"ש
הראב"ע והרב המבאר ז"ל שגם רק מפני אות הגרון, וראיה לזה מדברי התוס' במגלה (י"ב ח')
על מאמר חו"ל שם אשר הגלה, שגלה מעמנו, וכתבו בתוס' שם ודרש ליה מדלל כתיב אשר הוגלה
ע"כ. וכבר דרך במסלה"ה הזאת גם החכם ר' יוסף שלעיש מעיר רוזנין בנבוכדנצר העתי' לשנת תקל"א.

הַחֲטָאת אֲשֶׁר-לָו: (יב) וְלִקַּח
מִלֶּאֱ-הַמִּחְתָּה גַחְלֵי-אֵשׁ מֵעַל-
הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי יְהוָה וּמִלֶּאֱחָפְנָיו
קָטַרְתָּ סָמִים דָּקָה וְהִבִּיאַ מִבֵּית
לְסַרְכָת: (יג) וְנָתַן אֶת-הַקָּטָרְתָּ
עַל-הָאֵשׁ לְפָנֵי יְהוָה וְכִסָּהוּ עֵנָן
הַקָּטָרְתָּ אֶת-הַכִּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל-

חֲדוּחַ

וינדענאָפּפֿעֶר. (יב) ניממט דיא
רויִכֶּשֶׁפֿאַננע פֿאַלל גליעהעני.
דער קאַהלען, פֿאַם אַלטאַר
דער פֿאַר דעם עוויגען שטעהט,
אונד ביידע הענדע פֿאַלל קליין
געשטאַסענעם רויכווערקס,
אונד ברינגט עס אינערהאַלב
דעם פֿאַרהאַנגס. (יג) דאַ
זעלבסט פֿאַר דעם עוויגען,
לעגט ער דאַ רויכווערק אויף
דאַ פֿייער, זאַ דאַס דיא
וואַלקע פֿאַן דעם רויכווערקע,
דען דעקעל, דער אויף דעם

ר ש י צי"ג

תרגום אונקלוס

דְּחַטָּאתָא דִּי לִיָּה: (יב) וַיִּסַּב מְלִי מִחֲתָתָא
בְּזִמְרִין דְּאֲשֵׁיָא מֵעַלְיָי מִדְּבָחָא מִן קִדְם
יְי וּמְלִי חֲפְנֵהֵי קָטוּרְתָּ בּוֹסְמִין דְּקִיקִין
וַיַּעֲלֵל מְגִינָא לְפָרוּכְתָּא: (יג) וַיִּתֵּן יַחַד קָטוּרְתָּ
בּוֹסְמִיָּא עַל אֲשֶׁרְתָּא קִדְם יְי וַיַּחֲפִי עֵנָן
קָטָרְתָּא יַחַד בְּפִוּרְתָּא דִּי עַל סְהַדוּתָא וְלֹא
יִמוּחַ
הַכִּפֹּרִים הִיחַ מְחִזְרָה לְמִכְתָּשָׁת: (יג)

וידיי שני עליו ועל אחיו הכהנים שהן כלן
קרובים ביתו שנאמר בית אהרן ברבו את ה'
וגו' (תהלי' קל"ה) מכאן שהכהני' מתכפרין
בו וכל כפרתן אינה אלא על טומאת מקדש
וקדשיו כמו שנת' וכפר על הקדש מטומאות
וגו': (יב) מעל המזבח. החיטון: מלפני ה'.
מלד שלפני הפתח והוא לד מערבי: דקה.
מה תלמוד לומר דקה והלא כל הקטרת
דקה היא שני' ושחקת ממנה הדק (שמות ל')
אלא שתהא דקה מן הדקה שמעבר יום
על האש. שבתוך המחתה:

ולא

ב א ו ר

כהן למרס בו שלא יקרוש, כדי שילך תחלה ויקטיר קטרת בפנים: (יב) גחלי אש, גחלים
נוצרות לא עוממות: מעל המזבח, החיטון: מלפני ה', מלד המזבח שלפני פתח ההיכל,
והוא לד מערבי: חפניו, של הכהן, הגדול כפי גדלו והקטן כפי קטנו: קטרת סמים דקה,
כבר נאמר ושחקת ממנה הדק (שמות ל' ל'), ובי"ה דקה מן הדקה שמעבר י"ה הכ היה מחזירה
למכתש: והביא, את הכף והמחתה מבית לפרכת, לקדש הקדשים, ואם הוא מביאם ידעו
שנכנס לשם: (יג) ונתן, אחר שיהיה בפנים, יתן את הקטרת על האש: לפני ה', בין שני
בדי הארון מול הכפרת, כך הוא פשוטו של מקרא וכן קבלו רבותינו, אבל הלדוקים אמרו
שיתקן מבחוץ ויכניס בפנים והשיבו חכמים מפסוק זה, והם דרשו כי צען אראה על הכפרת
שיבוא לפנים צען הקטרת, וחכמים השיבו שצא ללמדנו שיהיה בקטרת עשב מעלה עשן,
שהוא מתמר ועולה במקל, ומלבד זה אין הכרע כי לפי פשוטו על ענן הכבוד הוא מדבר כמו
שפרשנו (פסוק ב'): וכסה ענן הקטרת, רבותינו למדו מזה שאם לא נתן בה מעלה עשן או
שחסר אחת מכל סמיה חייב מיתה, ולפי פשוטו לפי שאמר ואל יבוא בנל עת וגו' ולא ימות
כי צען אראה על הכפרת, בי"ה יכנס תחלה בקטרת, ויקטירנה מול הכפרת לפני ה',
גם ענן הקטרת יכסה את הכפרת שענן ה' עליו, ולא ימות, ולכן תאר עשן הקטרת כאן
בלשון ענן, נגד כי צען אראה, ויב"ע תרגם ויחסי ענן נתן קטורתא, ועל ולא ימות תרגם
ולא ימות באשא מללהנא קדם ה', כלומר אעפ"י שמקטיר לפני ה', לא יקרנו באשר קרה
לכניו בקרבנתם לפני ה', וכן תרגם למעלה וימותו, ומיתו באשא מללהנא, ודבריו קרובים
לדברנו

ציוניססע ליגט, גאנץ פער-
היללע, דאמיט ער ניכט אומ-
קאממע. (יד) היערויף ניטמט
ער פאן דעם בלוטע דעם
שטיערס, שפרענגט דאפאן
מיט וינעם פיינגער אבען גע-
גען דיא פארדערווייטע דעם
דעקעלס היין; אונד אונטען
פאר דעם דעקעל, שפרענגט
ער זעבען מאהל מיט וינעם
פיינגער פאן דעם בלוטע.

הַעֲדוֹת וְלֹא יָמוּת: (יד) וְלִקְחֵם מִן
הַפֶּה וְהִזָּה בְּאֶצְבְּעוֹ עַל-פְּנֵי
הַכִּפּוּרִת קִדְמָה וְלִפְנֵי הַכִּפּוּרִת
יִזֶּה שִׁבְעַת-פְּעָמִים מִן-הַדָּם
בְּאֶצְבְּעוֹ: (טו) וְשָׁחַט אֶת-שְׂעִיר
הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֵם וְהֵבִיא אֶת-

דמו

(טו) אלסדאן שלאכטעט ער דען באק צום זינדענאפפער פיר דאן פאלק, בריינט זיין בלוט

ר ש י

תרגום אונקלוס

ולא ימות. הא אס לא עשאה כתקנה
חייב מיתה: (יד) והזה באלצבעו. הזאה
אחת במשמע: ולפני הכפרת יזה שבע.
הרי אחת למעלה ושבע למטה: (טו) אשר
לעם. מה שהפר מכפר על הכהנים
מכפר השעיר על ישראל והוא השעיר
שעלה

יָמוּת: (יד) וַיִּסַּב מִדָּמָא דְחֹרָא וַיְדִי בְּאֶצְבְּעֵיהּ
עַל אִפֵּי כַפּוּרְתָא קִדְמָא וְלִקְדָם בְּכּוּרְתָא
יְדֵי שִׁבְעַת זְמָנִין מִן דָּמָא בְּאֶצְבְּעֵיהּ: (טו) וַיִּבְכּוּס
יַת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא וַיַּעֲלֵ יַת

דמיה

ב א ו ר

לדברנו: (יד) ולקח, אחר שהקטיר הקטרת יולא מק"ק אל העזרה, ולקח המזרק שבו דם
הפר מן הרובד הרביעי שנעזרה, ונכנס פעם שני לק"ק, ועומד במקום שעמד, ומעלמו נשמע
שילא ועמה נכנס פעם שני, וכן ושחט את שעיר החטאת (פסוק ע"ו) לא זכר שילא ומזבן ממה
שנאמר אחריו והביא את דמו אל מבית לפרנס: מדם הפר, מדם שנמזק יקח באלצבעו להזות:
והזה באצבעו על פני הכפרת, ולא פירש כמה יזה למעלה, ולפי שלא בא הכתוב לסתום
אלא לפרש, הרי זה הזאה אחת, ורבותינו ז"ל אמרו שגדס השעיר מפורש שאינו אלא הזאה
אחת, לפי שנאמר בו והזה אותו, והזאת דם הפר נלמד הימנו, כי אמר ועשה את דמו כאשר
עשה לדם הפר, שיהו הזאותיהן שוות, והזאות שלמטה בשעיר הסחומים, נלמדים מהזאות
שבע של פר המפורשים: על פני הכפרת קדמה, לא שיהיה על הכפרת, אלא כמו על פני
כל אחיו נפל (בראשית כ"ה י"ח), כלומר שעומד בין שני נדי הארון ומזה ההזאות כלן סמוך
לכפרת, וטפי הדמים נופלים לארץ, מרים ידו למעלה מן הכפרת ומזה הזאה אחת כנגד
עובי הכפרת, ולפני הכפרת יזה שבע, ג"כ נגד עובי הכפרת שמרים ידו למעלה עד חודו של
כפרת, כמו שאינו (יומא כ"ג ע"ב) ולא היה מתכוון להזות למעלה או למטה אלא כמלכיק,
כלומר ההזאה לא היתה זאה למעלה ממש ואינה למטה ממש אלא כמלכיק, ופירשו בגמרא
כמנגדנא, שמרים ידו למעלה, אבל ההכאה היא על מקום אחד, וכן הכהן מרים ידו על
הכפרת וההזאות כלן מזה במקום אחד, כלומר נגד חודו של כפרת שם מטיל הדם מאלצבעו,
וכן יודע כמביא למעלה (תהלים ע"ד ה'), תרגומו ילכיק בקורבנסא היך גבר דמרים ידוהי,
וזהו שאמרו (יומא דף נ"ה ע"א) תנא כשהוא מזה אינו מזה על הכפרת אלא כנגד עוביה של
כפרת, וכמו שפי' רש"י אינו מזה על הכפרת על גגה, אלא כנגד עוביה, ולא היו דמים
נוגעים בה, כלומר כנגד עוביה מטיף הדם מאלצבעו, והטיפין נופלים לארץ בין בהזאה אחת
למעלה, ובין בשבע שלמטה, אלא כשרובה להזות אחת שלמעלה, מגביה ידו תחלה למעלה
מן הכפרת, ומלדדה למטה עד כנגד עובי הכפרת ומזה, ובהזאות שלמטה מגביה ידו למעלה
עד כנגד עובי הכפרת ומזה, וזהו שאמרו (שם) כשהוא מזה למעלה מלדד ידו למטה כשהוא
מזה למטה מלדד ידו למעלה: (טו) ושחט, אחר שגמר עבודת דם הפר בפנים, יולא אל
העזרה ושחט את השעיר שעלה עליו הגורל לה': אשר לעם, לא היה לריך לומר, שהרי

אחריות

דָּמוֹ אֶל-מִבֵּית לַפָּרֶכֶת וְעָשָׂה
אֶת-דָּמוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפֶּה
וְהָזָה אֹתוֹ עַל-הַכִּפֹּרֶת וְלִפְנֵי
הַכִּפֹּרֶת: (טו) וְכִפֵּר עַל-הַקֹּדֶשׁ
מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם
לְכַרְחֹטְאֵתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲלֵךְ

מועד

תרגום אשכנזי קמא

איננערהאלב דעם פֿאַר-
האַנגס, אונד בעהאַנדעלט
דיעזעס בלוט, וויא ער דאַ
בלוט דעם שטיערס בעהאַנג-
דעלט, שפרענגט נעמליך דאַ-
פֿאַן אָבען געגען דען דעקעל
אונד אונטען פֿאַר דעם דעקעל.
(טו) דאָדורך פֿערזעהנט ער
אויף דאַ הייליגטהום, ווע-
גען דער אונרייניגקייטען דער
קינדער ישראליס, אונד

וועגען איהרער איבערטערטונגען, אין אללען איהרען זינדען; עבען אַלזאָ מאַכט ער
עם

ר ש י

שעלה עליו הגורל לשם: כאשר עשה
לדם הפר. אחת למעלה ושבע למטה:
(טו) מטומא' בני ישראל. על הנכנסין למקדש
בטומא' ולא נודע להם בסוף ש' לכל חטאת'
וחטאת היא שוגג: ומפשיעים: חף הנכנסין
מזיד בטומאה: וכן יעשה לאהל מועד.
כשם שהזה משניהם בפנים אחת למעלה
ושבע

תרגום אונקלוס

דמיה למגיו לפרוכתא ויעביד לדמיה במא
די עבד לדמא דתורא ויהי יתניה על
כפורתא ולקדם כפורתא: (טו) וכפר על
קודשא ספואבת בני ישראל וממרדיהון
לכל חטאיהון וכן יעביד למשפן זמנא
דשרי

ב א ו ר

אין בענין שעיר לכפר על הנהנים, אבל פרושו אשר לכפרת העם, וכמו שפי' רש"י ז"ל מה
שהפר מכפר על הנהנים מכפר השעיר על ישראל: והביא את דמו מבית לפרכת, לפי הפשט
חף שלא נאמר כן אלל דם הפר, הוכרך להכתב כאן, שאילו לא נאמר היותי טועה לפרש
ועשה את דמו שיביאנו לפני ולפנים כמו דם הפר, אבל מספר ההזאות לא ידענו, שהרי סתם
הכתוב והזה אותו וגו' עכשיו שנאמר והביא, ידענו כי ועשה מדבר על ההזאות שיהיו הזאותיו
שון להזאות הפר אחת למעלה ושבע למטה: והזה, זהו מה שיעשה בו, וי"ו והזה כמפרש
והוא כמו להזות, גם יעשה כן באלבע כמו שפורש בדם הפר: על הכפרה, בארנוהו למעלה
(פסוק י"ד): (טו) וכפר על הקדש, זהו קדש קדשים שבו ארון וכפרת ששם ה' נקרא
עליו, וכפר עליו בקערת ובהזאת דם, שלא תחלק שכינה מעל ישראל בעבור טומאתם
ופשעיהם, כמו שבעת ימים תכפר על המזבח וקדשת אותו (שמות כ"ט ל"ז), שיהיה ק"ק
וכפר להקריב עליו חשי ה', וכן וכפר על הקדש, שיהא ראוי להזאת השכינה בתחתונים,
וראיה שבאשר רבו עונותינו נחלקה שכינה מעל ארון ברית ה': מטמא בני ישראל, לפי
הפשט כולל כל העבדות החמור' הגורמ' סילוק שכינה שכלם קרויים טומאות, בע"ז נאמר
למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי (ויקרא כ' ג'), בעריות נאמר ולא טמאו בהם
(שם י"ח ל'), ובש"ד נאמר ולא טמא הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה, וכן
אשר העבירות, ובגללן יכפר על הקדש: ומפשיעים לכל הטאחם, גם על הפשעי' שמרדו בה'
ובדבר קדשו לפרוק מעליהן עול מלכותו ותורתיו ומלותיו, ללכת בדרכי חטאתם, שהן
הדרכים הרעים שגברו בלבם התאוה והחמד. אבל רבותינו אמרו ששעיר זה מכפר על טומאת
מקדש וקדשיו, ואמרו טומאות ולא כל טומאות, והן טומאות מקדש וקדשיו שחלקן הכתוב
מכלל הטומאות שהן בעולה ויורד, ור' שמעון אומר ממקומו הוא מוכרע שנאמר וכפר על
הקדש מטומאות, מטומאתו של קדש, ומכפר על השוגגין שאינן בני קרבן, כגון שיש ידיעה
בתחלה ולא בסוף, וכן על המזידין שנכנס בטומאה מזיד, שנאמר ומפשיעים, ואין פסע אלא
מרד, וגם לדעת ז"ל נכון מה שפרשנו במליכת וכפר על הקדש: וכן יעשה לאהל כוועד,

עם כפי דעב שטיטסעלטע, דאז מיטטען אינטער איהרען אונרייניגקייטען דאשטעהט. (יז) ניעטאנד זאלל אין דעם שטיטסעלטע זיין, ווען ער היינט געהט, אים הייליגטהייט מע צו פערזעהנען, ביז ער ווי דער הערוים קעכטט; אלאז זאלל ער אויף זיך, זיין הייז, אונד דיא גאנצע פערזאמלונג

מועד השכן אתם בתוך טמאתם: (יז) וכל אדם לא יהיה ובהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל: (יח) ויצא

אל ישראלים פערזעהנען. (יח) הירויף געהט ער הער.

ר ש"י

ושבע למטה כך מזה על הסרכת מבחן משניהם אחת למעלה ושבע למטה: הזוכן אתם בתוך טומאתם. אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם:

תרגום אונקלוס

דשרי עמהון בגו סאבחהון: (יז) וכל אינש לא יהי במשכן זמנא במיעליה לכפרא בקודשא עד מקריה ויכפר עלוהי ועל אינש ביתיה ועל כל קהלא דישראל: (יח) ויפוק

(יח) אל

ב א ו ר

כמו שעשה בק"ק, נאם שהיה משניהם בפנים אחת למעלה וז' למטה כך מזה על הסרובת מבחן משניהם אחת למעלה וז' למטה, ואם שאינו מקטיר מבחן, שז על וכפר, שיעקר כפרה זדס, ואם גם הקטרת מכפרת במ"ט (פסוק י"ז), מ"מ אין לטעות, שהרי לא לזה דק ליטול מלא חכניו קטרת סמים דקה, ולהביאו אל מבית לסרכת, אבל המזרק שבו דס הפר והצעיר, יש בו להזאות רבות, גם לא הולך לפרש באינו מקום יזה באהל מועד, שכבר מלינו כדוגמתו כפר משיח וכפר העלם דבר שיביא דמו אל אהל מועד, וזה מהן את פני פרכת הקדש: השכן אחס בחוך טמאתם, שז על אהל מועד שהוא במחנה, שבו יעבדו בית ישראל את השם, ולפי שהוא מקום קדוש ראוי שיטנון בין טהורי, ולפי שזכר גם על ונכ' על הקדש שהוא הדביר, אבל אינו דרך כבוד שלמעלה, כי הקדש הוא הארון והכפרת ששם ה' נקרא עליו, על כן נכתב אהל מועד שכולל הבית כלו, וידענו כי השם שוכן בו, וכן ולא חטא את הארץ אזר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בזוכה, ואמר הטעם כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל, וכן כאן אמר וכן יעשה לא"מ השוכן אתם בתוך טומאתם, כלומר ואני ה' שוכן בו, וזהו שאמרו בת"כ השוכן אתם בתוך טומאתם, אע"פ שהן טמאים שכינה ביניהם, כלומר א"מ כנוי לשכינה שהיא בישראל: (יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד, בהיכל אבל בעזרה מותר, ואע"פ שכל הגנה אסור לאדם לבוא בהיכל שלא בשעת עבודה שנת' ואל יבוא בכל עת אל הקדש, ובי"ה כל העבודות אינן נשירות אלא בנה"ג, הולך לאמרו לפי שזריך בהן לסייעו, למרס במזרק זדס הפר שלא יקרוש בעודו מקטיר בפנים, והייתי אומר שמתר להביאו עמו, כמו שכלל יום הבהן המקטיר קטרת מכנים עמו כהנים המסייעים אותו, כמו שאינו (תמיד פ"ו ג') הזהיר שכל אדם לא יהיה בא"מ, אלא ממרס בעזרה, ולכן על מה שאינו (יומא דף מ"ג ב') ונתנו למי שממרס בו על הרובד הרביעי שבהיכל, מקשה בזמרא והא כתיב וכל אדם לא יהיה בא"מ, ומתקן רב יהודה חני של היכל, כלומר בעזרה צרובד רביעית מן ההיכל ולא הקשה מן ואל יבוא בכל עת, לפי שזריך עבודה הוא: בקדש, בקדש הקדשים ובהיכל: וכפר בעדו ובעד ביתו, כפר: ובעד כל קהל ישראל, בצעיר, לפי שזכרו אמר וכפר בעדו ובעד ביתו, אבל בצעיר לא נאמר עדיין שיכפר על בית ישראל כלו, אמר שבמעשים הללו שעשה בפנים ועל הסרכת, יכפר בעדו ובעד ביתו, ובעד כל קהל ישראל, ורבותינו אמרו (יומא נ"ו ע"א) שרומז על הקטרת שמכפר עליו ועל הכהנים ועל כל ישראל וכלם שזין בו, שמלינו כפרה אלל קטרת שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם: (יח) ויצא אלה המזבח אשר לפני ה',

אחריות מות טו

הרגום אשכנזי קטב

אל המזבח אשר לפני יהוה
וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם

פֶּאֶר פֶּאֶר דַּעַן אֶלְטָאָר, דַּעַן
פֶּאֶר דַּעַם עוֹנֵעַן שְׁטֵעָהֵם,
אוֹנֵד פֶּעֲרוּעָהֵנִים דְּאֲרוּיָהּ: עַר
נִימַט נַעֲמֵלִיךְ פֶּאָן דַּעַם בְּלוּטַע
דַּעַם שְׁטִיעֵרִים, אוֹנֵד דַּעַם הַאָּקִי

השעיר

ר ש י קעס

תרגום אונקלוס

למִדְבָּרָא דִּי קָדְשׁ יִי וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהֵי וַיִּסַּב
מִדָּמָא דְרִזְזוּרָא וּמִדָּמָא דְעִפְרָא וַיִּתֵּן עַל

(יח) אל המזבח אשר לפני ה'. זה מזבח הזהב שהוא לפני ה' בהיכל ומה תלמוד לומר וילא לפי שהוא ההואות על הפרכת ועמד מן המזבח ולפנים והוא ובמתנות קרנה המזבח הזקיקו ללאת מן המזבח ולחון ויתחיל מקרן מזרחית לפנות: וכפר עליו. מה היא כפרתו ולקח

ב א ו ר

אחר שגמר בהיכל מתנות שעל הפרוכת, הולך משם אל מזבח הזהב, כמו ששנינו (יומא נ"ח ע"ג) וילא אל המזבח אשר לפני ה', זה מזבח הזהב, ופי' רש"י ז"ל שם שאילו מזבח החיכון לאו לפני ה' הוא, וכן כתוב בספר משית ובספר העלם דבר של לביר. ומלבד זה מוכרע מעלמו כמ"ס, ואם תאמר הלא עומד בהיכל ואיך נאמר וילא? שנו בת"כ אמר ר' נחמיה לפי שמתנו בספר הבא על כל המלות שבהן עומד חוץ למזבח ומזה על הפרכת, יכול אף זה בן ת"ל וילא אל המזבח, היכן היה לפניו מן המזבח, ואלו היה אומר וילא אל המזבח גם כן היינו דורשים כן, אבל מלת וילא בא להזקיקו עוד ללאת חוץ למזבח כלו, ולהתחיל ההואות מקרן מזרחית לפנות, שהרי בשהולך מן הפרכת סוגע במערב המזבח תחלה, ושם היה ראוי להתחיל אלף שהכתוב אומר וילא, וכן אמרו בגמרא (יומא נ"ח ע"ג) דבולי עלמא מיהא בההיא קרן דכגע ברישא לא עביד מאי טעמא אמר שמואל דאמר קרא וילא אל המזבח, עד דנפיק מכולא מזבח, וכן שטת רש"י ז"ל, ובתוס' תמה עליו הרב ר' אלי' מזרחי ז"ל. ודברי ראב"ע ז"ל שכתב וילא אל המזבח, הוא מזבח העולה, תבין מדברנו שהן דברי שגגה, ועוד אם על מזבח העולה, אין בענין הזאות על המזבח שבהיכל, ומהו אם כן וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הנספחים (שמות ל' י'), ואם מלת וילא הניחו לומר כן, לא עמד על הוראתה, שאין יליאה בכל מקום על היולא מחדר לחדר או מבית לבית או מן העיר אל חוץ לעיר וכיוצא, אבל הנחתה גם על מעתיק ממקומו למקום אחד בחדר בבית בעיר או בשדה שהוא עומד, ויתורגם (בל"א פֶּאֶרְטְרִיקְקֵעֵן) רק אם יורה על יליאה ממקום למקום אחר יכתב אללו מלת מן כמו וילא הנהן מן הבית אל פתח הבית (פרשה י"ד ל"ח), וילא יעקב מבאר שבע (בראשית נ"ח י'), ובשארן אללו מלת מן יורה גם על ההעתיקה במקום שהוא עומד, כמו בכל הארץ ילא קום (חללים י"ט ה'), שקום נעתק בכל הארץ כלה, וכן ועליו חגור חרב מזומדת על מתניו בתערה והוא ילא ותפל (שמואל ב' כ' ח'), כלומר שנעתק ממקומו לגשת אל עמשא, וכן עבדך ילא נקרב השלחמה (מלכים א' כ' ל"ט), כלומר שנעתק ממקומו, כי אז ילא ה' לפניך (שמואל ב' ה' כ"ד), וכן אשר ילא לפנייהם ואשר יבוא לפנייהם (במדבר כ"ז י"ז), בכלן הענין מה שלועזין (פֶּאֶרְטְרִיקְקֵעֵן), וכן כאן לא אמר וילא משם אל המזבח אלא וילא פתרונו שיעתיק בהיכל מהלאת למערב המזבח אל מזרחו: וכפר עליו, ובמה יכפר עליו, ולקח מדם הפר וגו' בהואת דם הוא מכפר עליו, ועשם וי"של ולקח לגלות על וכפר עליו, אבל בתרגום יב"ע ויכפר עליו באשתעות מליא, יראה שלדעתו וכפר עליו ענין בפניו עלמו שקודם ההואות יכפר ברכוי דברי' ובתפלה, וכן בתב פפי' וכפר על הקדש ויכפר על קודשא באשתעות מליא, שכל עבודה יתחנן לאלהיו, כמו וכפר בעדו שהוא על וידוי דברים, שגם עליו אמר ויכפר באשתעות מליא, ודברי טעם הם: מדם הפר ומדם השעיר, מעורבים

ה מ ע ר

(יח) ויצא אל המזבח, הרב המבאר חשב את הראב"ע ואמר, שאם וילא אל המזבח הכוונה על מזבח העולה א"כ אין בענין הזאות על המזבח שבהיכל, ומהו א"כ יכפר על קרנותיו אחת בשנה

הרגום אשכנוי

קעם, כרינגט דאפֿאן אן דיא
עקען דעם אלטארס רונד אומ-
הער : (יט) שפרענגט פֿאָם
בלוטע מיט דעם פֿינגער זיבען
מאהל דארויף, רייניגעט עם
אונד הייליגעט עם דאדורך,
וועגען דער אונרייניגקייט דער
קינדער ישראל'ס. (כ) ווען ער
דען דאמיט פֿערטיג איזט, דאָן

הייליגטהום, דאָן שטיפֿטסעלט אונד דען אלטאר צו פֿערזעהנען, וָאָ פֿיהרט מאָן

אחרי מות מו

השעיר ונתן על קרנות המזבח
סביב: (יט) והזה עליו מן הדם
באצבעו שבע פעמים וטהרו
וקדשו מטמאת בני ישראל:
(כ) וכלה מכפר את הקדש ואת
אהל מועד ואת המזבח והקריב

אח
דען אלטאר צו פֿערזעהנען, וָאָ פֿיהרט מאָן

ר ש י

ולקח מדם הפר ומדם השעיר מעורבין זה
למך זה: (יט) והזה עליו מן הדם. אחר
שנתן מתנות באלבעו על קרנותיו מזה שבע
הזאות על גגו: וטהרו. ממה שעבר: וקדשו.
לעתיד לבא:

אט

תרגום אונקלוס

קרנת מדבחה סחור סחור: (יט) וידי עלוהי
מן דמא באצבעיה שבע זמנין וידביניה
ויקדשיניה מסואבת בני ישראל: (כ) וישיעי
מלכפרא על קודשא ועל משכן זמנא ועל

ב א ו ר

מעורבים זה בזה, לא מכל אחד בפני עצמו, ולמדוהו בת"כ מפסוק על קרנותיו אחת בשנה
מדם חטאת הכפורים, ואם כל אחד בפני עצמו הוא שמים, ויש בזה מחלוקת ר' יאשיה ור'
יונתן: ונחן, באלבעו מן הדם על קרנות המזבח, ואין לריך לאמרו שכן מפורש אלל כל מתנות
חטאת: (יט) והזה עליו, מזה שבע הזאות על גגו של מזבח, וכאן פי' באלבעו, לפי שכל התורה
לא מנינו הזאות על טהרו של מזבח, ויראה לי שמה שאמר נפרשת ואתה תלוה וכפר אהרן על
קרנותיו אחת בשנה, שלא נזכרו ההזאות שעל טהרו, כי חזר לומר מדם חטאת הכפורים אחת
בשנה יכפר עליו, סוף הכתוב רומז על ז' הזאות שעל טהרו: וטהרו, מטומאת בני ישראל,
שכל לשון טהרה נגד טומאה: וקדשו, בהזאות הללו יקדשו לעתיד שיהיה קדש, והקטרת
שיקטירו עליו יום יום יהיה לרלון לפני ה', לפי שעכשיו טהרו, לריך קדושה אחרת לקדשו
לעתיד, כמו שמן המשחה שנתקדשו בו מחלה כל כלי המשכן, וכמו הרגאת דמי' שנתקדש בו
מחלה מזבח החיטון, וזהו שאמרו רבותינו בת"כ וטהרו לשעבר, וקדשו לעתיד לבוא: (כ) וכלה
מכפר, לאמר שעשה העבודה הזאת, שבה כלה כל עבודות הפנימיות, אז יקריב את השעיר
הזי: אה הקדש, עבודות שבדביר הקטרת ומתן דם פר ושעיר, שהן לכפר על טומאת מקדש
וקדשו של לפני ולפנים: ואח אהל מועד, המתנות שעל הפרכת, שהן לכפר על טומאת היכל
וקדשו, ואמר רמב"ן ז"ל כגון מנורה ושלחן ולחם הפנים והפרוכת עצמה: ואח המזבח, מתן

ד

ה מ ע מ ר

בשנה מדם חטאת הכפורים וגו' עיין בדבריו, והנה בחספו לרדוף אחרי הראב"ע, העלים עיניו
ממה שאמר החכם הזה (בפסוק ט"ו) על וכן יעשה לאוהל מועד וז"ל: שיהיה שבע פעמים לפני
הפרכת ועל מזבח הקטרת ע"כ, ולדעתי סבר הראב"ע כי דין הוא לכל חטאות להזות מהם על
קרנות המזבח, וא"כ זה שהובא דמו לפני ולפנים מן הראוי שיהיה דמו במזבח הזהב, כי הזאות
במזבח החיטון היו מדם הפר ומדם השעיר יחדיו ואין זה כדרך ההזאות בשאר החטאות, וכלל
הכתוב במאמר וכן יעשה לאוהל מועד הזאות פר ושעיר במזבח הזהב כי סמך על מה שכבר נאמר
וכבר אהרן על קרנותיו וגו'. ולקמן בפסוק ל"ג הניח הרב המבאר ז"ל את דברי הראב"ע האה
בעלמו, והשיג עליהם, ולפי דרכנו תסור גם השגתו שם, עיין עליו.

אחריותו

את השעיר ההי: (כא) וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על-

ידיו קרי

ראש

תרגום אשכנזי קמג

דען לעבענדיגען באק הער. (כא) אהרן דריקט זיינע ביידען הענדע אויף דען קאפף דעם לעבענדיגען באקעם, אונד בעקעננעט דארויף אללע מיססעטהאטען דער קינדער ישראל'ס, אללע איהרע פער- ברעבען, איהרע זינדען אללער- לייא; דיעזע ברינגט ער דא-

דורך

תרגום אונקלוס

מדבחה ויקריב יתצפירא חיא: (כא) ויסמוך אהרן ית תרתין ידוהי על ריש צפירא חיא ויודי עלוהינת כל עוית בני ישראל וית כל מרדיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון על

ריש

ב א ו ר

ד' ומתן ז' שעל המזבח הפנימי, ואמר רמב"ן ז"ל שמכפרים על טומאת מזבח עצמו וקדשיו כגון הקטרת, וכן דם פר העלם דבר: והקריב, יקריבנו אליו להתודות עליו: (כא) וסמך, פרשנוהו (פרשה א' ד'): שתי ידו, בנין אב לכל הסמיכות שהן בשתי ידים, וג"ז פרשנוהו (ס), ובתרגום יב"ע ית תרתין ידיו בסדרא חדא ית ימינא על שמאליה על ריש לפירא חיא, לפרש מלת שתי וידו חסר וי"ד, ומפרש שתיים שנראין כאחת, שמניח ידו הימנית על השמאלית, ואם כן יש טעם לכל הסמיכות שנאמר בכלן ידו, והסמיכה בשתי ידים: והתודה, יודה שחטאו ושפצעו ישראל לפניו, וכבר פרשנו זה וגם טעם ההתפעל (פרשה ה' ה'): עונות בני ישראל, מחשבות רעות מחשבות תועות, שחשבו תועה על ה' ועל דבריו ועל מעשיו, ושחשו עוה על שם שמעותים הישר, ועל כן עוברים על מצותיו, כי לא ישרו בעיניהם, ואלו הם מזידים, כמו עונה בה (במדבר ט"ו ל"א), ועליו אמר הוי מושבי העון בחבלי האז (ישעיה ה' י"ח), ובארנוהו בספרנו גן נעול (בית א' חדר ב' חלון ו'): שפיעהם, הן המרדים, שהסכימו בלבם לפרוק עול המכוח מעל פוארם, כמו אז תפסע לבנה (מלכים ב' ח' כ"ב), במדינה המורדת לנאת מיד המלך, וזה יהיה לפעמים מרוב התאוה שגברה בלב והרבו לחטוא, ובשאינן מתנחמים בלבבם לשוב מהן, לסוף יסכים הלב לפרוק עול שמים מעליו, וזהו פשעיהם לכל חטאתם, כי החטאים הם דרכי היצר פעולות דרכי הנפש בארץ סבלות, שהן טבעיים ללב האדם, כדרך כי יצר לב האדם רע מנעוריו (בראשית ח' כ"א), ופרשנוהו (ס), ותבין כי החטא אפשר שיהיה בשגגה, סגור שהוא בשר בשר, והוא נבלה, שהוא זומן והוא חלב, אבל עון וכל שכן פשע תמיד מזיד, וסבת העון שיחשוב רע, וכן סבת הפשע שירצו ויעלמו העונות עד שיסכים לפשוע, היא החטאה שהן דרכי לבו הרעים, שנאשר יתגברו, להקל מעליו פחד השם, יעות ויחשוב רע, ובאחרית יבוא לפרוק עול לפשוע, ונגד זה אמר תחלה את כל עונות בני ישראל, והוסיף ואת כל פשעיהם, ועל שתיהן אמר לכל חטאתם שגרמו להם להעוות ולפשוע, ובאילו אמר אזכור להם ברחמים שהן בני אדם שהחטאים נטועים בהם, והם הביאום לעון ולפשע, וכשישובו לפני אסלת להם, אבל אין הכתוב מזכיר סדר הווידוי, כי בוודויו ילך על הסדר, ויבקש תחלה סליחה על החטאים הכוללים השגגות, גם הדוגות מלד שיכרו תקפו, ואחריו על העונות שבאו לחשוב רעה על ה' ועל מצותיו ולסוף גם על הפשעי', שמרדו והסכימו לפרוק עול, וכן שנינו בת"כ בילד היה מתודה אלא השם חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל וכו': ונתן אתם על ראש השעיר, העונות והפשעים אינן נתפסים ביד לומר עליהן שיתנס על ראש השעיר, אבל ונתן אותם כמו ונתן אותו על כל ארץ מלכים (בראשית מ"א מ"ג), שבמלות פיו נתן אותו לשלוט על מלכים וכן רבים ביוצא בהם, וכן כאן יאמר שכלן יהיו נתונים על ראש השעיר, וגם זה איננו בכח האדם וגזרתו, אבל מבטא שם יעשה הכהן כסדר הזה, יבואו על ראש השעיר, והרי

ראש השעיר ושלח ביד יישי
עתי המדברא: (כג) ונשא השעיר
עליו את כל עונתם אל ארץ
גזרה ושלח את השעיר במדבר:

דורך אויף דען קאפף דעם באַ
קעם, אונד שיקט אוהן דורך
איינען ראַזובעשטעללעטען מאַן
אין דיא וויסטע. (כג) דער באַק
טרענט אַלזאָ אַללע איהרע
מיססעטהאטען אין אויך פֿער-
ווינשטעס לאַנד. זאָ שיקט
ער דען באַק אין דיא וויסטע
ווען

ובא

תרגום אונקלוס

(כא) איש עתי. המוכן לכך מיום אתמול: ריש צפיקרא וישלח ביד גבר דומין למקד
למדברא: (כג) ויטול צפיקרא עלוהי ית כל עייתיהון לארע לא יתבא וישלח ית צפיקרא
במדברא

ב א ו ר

והרי הוא כנותן אותם על ראשו, וכן ונתת מהודך עליו (במדבר כ"ז כ'), שיתן עליו מהוד
רוחו הטובה ואין זה ביד האדם להאזיל מרוחו על רוח זולתו, אבל השם יעשה זאת, אם יסמוך
משה את ידיו עליו, ויעמידהו לפני העדה, ויזכהו לעיניהם, וכשעשה משה כן הרי הוא כאילו
הוא נתן עליו מהודו, וראיה שצמעה נזכרו סמוכה והעמדה ולואה, ונתנית ההוד לא זכר,
ואצ"ב אמר ויעש משה כאשר לכוה"ל, לפי שהרביעי' שהיא ונתת מהודך עליו, נתקיס מעלמו
ע"י שלש הדברים שהיו צידו לעשות: ושלח, אמר סתם ולא אמר ושלחו, לבלול השעיר עם
הזומאות הנתונים עליו: איש עתי, פי' רש"י ז"ל המוכן לכך מיום אתמול, ובתורת כהנים
אמרו עתי שיהא מוזמן, וקרוב לומר שהכתוב מלוח בשהכהן מתודה עליו, באותו העת יהיה
שם איש מוכן עומד אליו בעזר' הלוקח את השעיר ומוליכו מיד אל המדבר, ואילו לא אמר
עתי, הייתי סבור שיוכל להשתלח אחר גמר כל העבודות, לכך נאמר עתי, שצינו באותו העת
עבמו, ועל זה אמרו שיהא מוזמן, לא שיהיה מוזמן מאתמול, רק מוזמן בשעת הווידוי, כדי
שיוליכנו מיד אל המדבר, אבל רד"ק ז"ל בספר השרשים פי' איש עתי, שהוא תואר לאיש,
כי אמר איש מוזמן ללכת עם שהולך עם עתים הרבה, גם רש"י ז"ל פי' איש עתי בקי בדרכים
ומדברות ורגילין בכל עת שזולמין אותו, ואינו מבין טעמם, וכל שהולך לשם יודיעוהו אנה
ילך, גם מלוין אותו אנשים מסכה לסכה במדבר, כמבואר במשנה, אבל עתי מוזמן מיד באותו
העת, ולכן דרשו עתי אפילו בשבת, עתי אפילו בטומאה, שהייתי אומר י"ב שאל להיות בשבת,
ימתינו לשלחו עד הערב, עבמו שכתוב עתי מוזמן בעת הודו, וכשיגמור ישלחנו, ידענו
שאילו בשבת ובטומאה: (כב) ונשא, השם מצטיין שאם יתן הכהן עליו עון בית ישראל, ישא
השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה, ולא יהיו עוד למכשול לבית ישראל: ארץ גזרה,
לא אל מדבר מרעה לאן, כמו וינהג את האלן אחר המדב' (שמות ג' א'), אלא אל ארץ גזרה,
כמו והמה מידך נגזרו (תהלים ס"ו) ארץ המכרתת את יושביו, שם מבלי כל, ורש"י ז"ל
פי' ארץ חרבה שאין בה שום תבואה, שהיא גזרה ונכרתת מכל טוב: ושלח את השעיר במדבר,

ה מ ע מ ר

(כא) איש עתי, הרב המבאר מאן ימאן בפירוט הרד"ק והרשב"ם (אמרו כי איש עתי הוא האיש
הרגיל ללכת במדבר ויודע בו דרך ותיב) ואמר הלא מלוין אותו אנשים מסכה לסכה במדבר,
אולם באמת הלוויה הזאת אינה כלל ממונת התורה אך מחקמות חכמים שעשו סכות לנוח עם;
ואמרו לו הרי מוזן והרי מים כמפורש במס' יומא (ס"ו ע"א) ואיך תסמוך התורה על זאת?
והאצ"ב אמר מוזמן לעתו, או משהגו ללכת בכל עת בכפורים, אולם מה שכתב עוד וזו"ל
אמרו שהנשא הוא כהן ודבריהם אמת, הנה אם דבריהם אמת דבריו אינם אמת, שהרי אמרו
בפירוט (שם ס"ו ע"א) הכל כשרין להוליכו, אלא שעשו כהנים גדולים קב"ב ולא היו מניחים ישראל
להוליכו וכו', ע"ש, הרי שגם לדעתם אין כוונת הכתוב על כהן דוקא: (כב) ושלח את השעיר
במדבר

(כג) ויען אהרן וייעדער אין דאז
שטייטסצעלט היינין געהט
נעחם

ושמ

ר ש י

תרגום אונקלוס

במדברא: (כג) ויעול אהרן למשכן זמנא (כג) ובא אהרן אל אהל מועד.
וישלה

ב א ו ר

לפי שכבר אמר ושלח ביד איש עתי המדברה, השני על איש עתי שכבדו אל ארץ גזרה ושלחו
במדב', ואם תדמהו אל ושלח את הלכו' הזיה על פני השדה (פרשה י"ד ז'), אין נעם לתיבת
במדב' כי במדב' הוא עומד, יאמר ושלח את השעיר, ועוד יאמר על פני המדב', כמו על פני
השדה, ובאמת אין לזו מקבלת אבותיו ז"ל, שלמדו מן יעמד מי שלוחו למיתה, והדעת נוחת
כן שאם שלוחו לחיים יהא מותר באכילה שלח אמרה תורה שלח לתקלה, ואיך יאכל השעיר
שהופרש לחטאת ונשא עליו עון בית ישראל כלו, ואולי גם במלת ושלח השני ירמוז שיומת, שזהו
אחת מהוראת הפרש הזה, שלוח גמור מן החיים למות, כי הפרש נקרא בשעיר כן שלח, כמו
ויגש שלח לרוח (ד"ה ב' ל"ב ה'), בשלח יעבורו (איוב ל"ו י"ב), ולדעת י"א שהביא רד"ק ז"ל
בפרטים מזה וישלחם ביד פשעם (שם ח' ד'), רגלי שלחו (שם ל' י"ב), וכן כחן, וכמו שבינו
(וימח דף ס"ז ע"א) דוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד ולח היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה
אזרים אברים, ולדעתו אין זה כח הגלגול, כי אעפ"י שימות כרדתו אין הכרח שיעשה אברים וכל שכן
שיקרו כן קודם שהגיע לחצי ההר, ושיהיה כן בכל שנה ושנה, אבל מעשה נסים הוא, ואבותינו ספרו
לנו באמת את מעשה ה' כי נורא, והו ענין עזאזל שכתב למעלה לשלח אותו לעזאזל המדבר, שגלת
עזאזל כולל הענין השנוי במשנתנו, ואפשר שיקרו כן בארץ טובה, אבל גזרת הכתיב שיהיה שלוחו
לעזאזל במדבר. וראיתי בתרגום יב"ע דבר שהאני, כי תרגם על ושלח את השעיר במדבר
ויסטור גברא ית לפירא למדברא דלוק ויסוק לפירא על טוריא דבית הדורי וידחשניה רוח
זיקא מן קדם ה' וימות, וזה נרא' ישר, שכדוחפו לאחוריו רוח עזה יולא מלפני ה' ומפרק
עלמות השעיר, ולא יאחר עלם אל עלם, ועל זה שנינו לח היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה
אברים אברים, שהוא מדרך הנפלאות לרמוז על מחיית עון בית ישראל, גם אם העז אישרע, ו
גם אם הקצו לבגס מאד. אם ישונו ימחו עוונותיהם ברוח עזה מלפני ה' שלח יעמוד דבר
כגדו, ולכן בסדר עבודת הספרדים שתקנה אהד מן הכהנים הגדולים נזכר בה ענין הדחיפה
ושנעשה אברים אברים והוסיף ואומר כך ימחו עונות עמך בית ישראל, כלומר כשראה איש עתי
מה שקרה לשעיר, היה אומר כך ימחו וכו'. ולדעתו מלת עזאזל כולל ענין זה, כי עזה תאר
לרוח, כמו ברוח קדים-עזה כל הלילה (שמות י"ד כ"א), ולפי שהה"א אינה נחה בזמלע התיבה,
בתחלפה באל"ף, ומלת זל גם היא תאר לרוח שתאומי רוח קשה מאד המפרק בכין האדם
כרגע, ורוח זה מלוי במדינת ארבי"א, שעליו נאמר ימטר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח
זלעפות מנת כוסם (תהלים י"א ו'), ורוח זלעפות הוא אותו שאמרנו, והמלה מורכבת מן
זל ועפות, שנקרא זל, ועף וממית כרגע, וכן זלעפה אחזתני מרשעים וגו' (שם קי"ט כ"ג),
והוא על דרך השיר, ואם כך בדרך הטבע הנהוגה כל שכן כשיוצא בדרך שלח, ואם כן עזאזל
מורכב מן עזה וזל, כלומר רוח עזה של זל, שאמנה יתפרק לחתיכות וימות מיד, ולפי שכבר
אמר למעלה לשלח אותו לעזאזל המדברה, לא הוכרך לאמרו כחן שנית, אלא סתם
ושלח את השעיר במדבר ובאילו אמר ושלח את השעיר לעזאזל במדבר, וביותר שאדבר על השעשה,
ולפי שאין זה ביד האדם, סתם ששלחנו שם במדבר לאשר ישלחנו, והעיקר שיהא שלוחו ל-זאזל,
ולא ביישוב אלא בארץ גזרה, ועם זה מתיישב הכל על הדעת: (כג) ובא אהרן אל אהל
מועד

ה מ ע ר

במדבר, כתב הרשב"ם ז"ל: לפי פשוטו, לשלח אותו מי אל ההרים אשר במדבר, כמו שמלאנו
במורי מלורע ושלח את הלפור הסיה על פני השדה לטהרו מטומאתו אף כחן לטהר את בני
ישראל מטומאותיהם ישלחו אל המדבר והוא מקום מרעה הבהמות בלתי כחן וינהג את הלבן אחר
המדבר ע"כ, והרב המנאר עמד לנגדו להפיל דבריו ארכה (אם גם את שמו על שפתיו לא נשא
מטעם

תרגום אשכנזי

אחרי מות מו

וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לְבָשׁ

(נעהמליך דאז רייבערגע-
שירר אבצוהאלען, דאז ער
דאזעלכסט האט שטעהען
לאססען), זא ציהעט ער דיא ליינענע קליידער אויס, דיא ער אנגעצאנגען, אלס ער אינדאז

בבא

היי

תרגום אונקלוס

ר ש י

וַיִּשְׁלַח יְיָ לְבוּשֵׁי בּוּצָא דֵי לְבָשׁ בְּמַעְלֵיהּ

אמרו רבותינו שאין זה מקומו של מקרא זה
ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא ואמרו
כל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ

לקודשא

מביאה זו שהיא אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת אמורי פר ושעיר שנעשים בחון בבגדי זהב וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן. ובא אל אהל מועד להוליך את הכף ואת המזתה שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים: ופשט את בגדי הבד. אחר שהוליכה ולובש בגדי זהב לתמיד של בין הערבים. והו סדר העבודות. תמיד של שחר בבגדי זהב. ועבודת פר ושעיר הפנימים וקטרת של מחתה בבגדי לבן. ואילו ואיל העם ומקלת המוספין בבגדי זהב. והולאת כף ומחתה בבגדי לבן. ושירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטרת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב. וסדר המקראות לפי העבודות כך הוא. ושלח את השעיר במדבר ורחץ את בשרו במים וגו'. וילא ועשה את עולתו וגו' ואת חלב הזמאת וגו' וכל הפרשה עד ואחרי כן יבא אל המחנה ואחר

ב א ו ר

מועד, הכתיב אינו אומר למה יבוא שם, שכבר נזכרו כל העבודות הנעשות יום זה בדביר ובהיכל, ואין עוד דבר לעשות שם, ולמדונו רבותינו שביאה זו היא לקדש קדשים להוליך את הכף ואת המזתה שהניח שם שחרית בין בדי הארון, ולריך שיהיה לבוש בגדי בד בבואו שם, ואחר שהוליחם תמו כל ביאות פנים ביום זה, ואין לורך עוד לו לבגדי בד, ולכן ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקדש, והניחם שם שטעונין גניזה ולא ישחמש בהן ליום כסורים אחר. וכן אמר רמב"ן ז"ל שלא יתכן לומר שהכתוב מורה שיבא אהרן אל אהל מועד ללא דבר, רק לפשוט שם בגדיו ולהיות ערום בהיכל ה', ולהניחם שם לרקבון, ועל כרחו ובא אהרן אל א"מ לעבוד עבודה לא הולך הכתוב להזכירה, והיא הולאת הכף והמזתה, אלא שאין זה מקומו של כתוב, כי הולאת כף ומחתה היא אחר עשיית אילו ואיל העם, כמו שלמדו רבותינו מן המקראות, ולכן אמרו (יומא דף ב' ע"א) כל הפרשה כלה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה, ואעפ"כ יש להסביר למה נכתב כאן, כי סדר עבודת יום זה כך היא, תמיד של שחר ומוספי היום שנים פנחס בבגדי זהב, ולא זכרם הכתוב בפרשה זו, שאינה מדברת רק בקרבנות של אהרן ושל עדת ישראל, שאין כמותם במועדים אחרים, אחרי כן נכנס להקטיר קטרת של מחתה ולהוות דם פר ושעיר בדביר ובהיכל בבגדי לבן, אחר כן מקריב שעיר הנעשה בחון שהוא מכלל מוספי היום, ואילו ואיל העם ותמיד של בין הערבים בבגדי זהב, ואח"כ נכנס בבגדי לבן להוליך את הכף ואת המזתה ואחר כך מקטיר קטרת ומטיב את הנרות בבגדי זהב, הרי חמש פעמים שלובש ומחליף בגדים לכל אחת עבילה ושני קדושי ידים ורגלים, ואם כן הכתוב אמר כאן ובא אהרן אל א"מ, כדי לסמוך כל הנעשה ביום זה בבגדי לבן, לפי שבראש הענין אמר שכבואו אל הקדש ביום זה ילבש בד, הולך ומונה על הסדר כל עבודותיו שעובד בבגדים הללו עד ושלח את השעיר במדבר ולפי שהעבודות שלאחריהן כלן בבגדי זהב, לא ראה להפסיק ביניהן בהולאת כף ומחתה

ה מ ע מ ר

מטעם הנעלם מאתנו) והשתדל בדרבו להוכיח, כי גם פשטות הכתוב לא יסבול פירוט אחר זולת המקובל לנו מפי חז"ל, יראה הקורא המשביל וישפוט ביניהם, ואנוכי לא רציתי להאריך בזה, כי מה שיש להשיב על דברי הרב הלא הוא נוכח פני כל מעיין, ובאמת מה יתן ומה יוסף זה, כי סוף כל סוף אנו אין לנו אלא לקבלה האמתית ומנה לא נוע.

בבאז אל הקדש והניהם שם:
 (כד) ורחץ את בשרו במים
 במקום קדוש ולבש את בגדיו
 ויצא ועשה את עלתו ואת עקת
 העם וכפר בעדו ובעד העם:
 (כה) ואת חלב החטאת יקטיר

הייליגטהום געהען וואללמע,
 אונד פֿערוואהרט זיא דאָ
 זעלבסט. (כד) ער באַדעט זיין
 נען לייב אין וואַסער, אָן איין
 נעם הייליגען אַרטע, ציעהעט
 וויינע געוועהנליכע אַמטסקליי.

דער אָן, געהט הינויס, בריינגט
 זיין גאַנצעס אָפּפֿער אונד דעם
 פֿאַלקעס גאַנצעס אָפּפֿער; אַל.
 זאָ וואַלל ער אויף זיך אונד דאָז
 פֿאַלק פֿערזעהנען. (כה) דאָז אינשליטט דעם זינדענאַפּפֿערס, לעסט ער אויף דעם
 אַל.

המזבח * ויקטיר חלב החטאת ויקטיר חלב

תרגום אונקלוס

ר ש י

לקדשא וישגעינון תמן: (כד) ויסחי יח
 בשריה במזיא באחר קדיש וירבש יח
 לבושיה ויפיק ויעביר יח עלתיה ויח עלח
 עמא וכפר עלוהי ועל עמא: (כה) ויח
 תרבא דחפאחא יפיק למד בחא: (כו) ודמוביל
 יח

ואחר כך ובא אהרן: והניחם שם. מלמד
 שטענין גניזה ולא ישחמז בחותן ארבעה
 בנדים ליום הכפורים אחר: (כד) ורחץ את
 בשרו וגו'. למעלה למדנו מרחץ את בשרו
 ולבשם שכשהוא משנה מבגדיו זהב לבגדי לבן
 טעון טבילה שבאותה טבילה פשט בגדיו זהב
 שעבד בהן עבודת תמיד של שחר ולבש בגדי
 לבן לעבודת היום וכאן למדנו שכשהוא
 משנה מבגדיו לבן לבגדיו זהב טעון טבילה:

במקום קדוש. המקודש בקדושת עזרה והיא היתה בנג בית הפרוה וכן ארבע טבילות הבאות חובה
 ליום אבל הראשונה היתה בחיל: ולבש את בגדיו. שמה בגדים שהוא עובד בהן כל ימות השנה:
 וילא. מן ההיכל אל החצר שמזבח העולה שם: ועשה את עולתו. איל לעולה האמור למעלה בזאת
 יבא אהרן וגו': ואת עולת העם. איל אחד לעולה האמור למעלה ומאת עדת בני ישראל וגו': (כה) ואת
 חלב

ב א ו ר

ומחזה שהיא בבגדי לבן, כי היא בין תמיד לקטרת, על כן סמכה כאן לשאר העבודות שהן
 בבגדי לבן, וזהו ובא אהרן אל א"מ כאומר אעפ"י שאני חותם עתה עבודות בגדי לבן, עוד
 לריך שיבוא אל א"מ בבגדים אלו, ואח"כ יפשטם והניחם שם, וזאת הניחה היא להוכיח את
 הקפ ואת המצתה, והענין נכון מאד: (כד) ורחץ את בשרו, שב על ושלח את השעיר במדבר,
 שבו נגמרו כל עבודות שהן בבגדי לבן, יחזור ויעבול ולבש את בגדיו שהן שמה בגדים שיצוה
 בהן כל השנה, וממה שאמר למעלה ורחץ את בשרו ולבשם (פסוק ד'), למדנו שכשמשנה מבגדיו
 זהב לבגדי לבן טעון טבילה, ומכאן למדנו שגם כשמשנה מבגדיו לבן לבגדיו זהב לריך טבילה:
 במקום קדוש, המקודש בקדושת עזרה, והיא היתה בנג בית הפרוה, וכן כל ד' טבילות
 הנצות חובה ליום, אבל הראשונה לתמיד של שחר שהיתה בכל יום, היא היתה בחיל: ויצא,
 פי' רש"י ז"ל מן ההיכל אל החצר שמזבח העולה שם, ואני תמה שכבר היה בחצר בשטבל, גם
 קודם לכן, כי שעיר המשתלח היה עומד בעזרה, ואחשוב שיליאה זו מבית הטבילה, שילא
 מלשנה זו אל החצר להקריב שאר הקרבנות, או כמו וילא אל המזבח (פסוק י"ח): את עלתו,
 יעשה כמשפט כל עולה, והוא איל לעולה האמור למעלה בזאת יבא אהרן וגו': עלח העם,
 האמור למעלה ומאת עדת בני ישראל וגו': וכפר בעדו, בעולתו: ובעד העם, בעולתם, שגם
 הקרבה זו לריכה לכפרת הנהגים והקהל ביום זה, ומאן מזה על המזבח הסינון בעזרה, לא
 מדם הפר והשעיר, ובמ"ש (פסוק י"ח): (כה) ואת חלב החטאת, אימורי פר ושעיר, והם
 החלבנים והמיטב ובכללן יותרת ושתי הכליות, כלומר כל הנקרא חלב אצל אימורי חטאת,
 יקטיר מן פר החטאת ומשעיר החטאת, ובמ"ש (פרשה א' ג' וט' ופרשה ד' ט'): יקטיר המזבחה,
 על

הַמְּזַבְּחָה: (כו) וְהִמְשַׁלְחָ אֶת־
הַשְּׁעִיר לְעֹזָאֵל יִכְבֵּם בְּגִדָיו
וְרִחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרָיִ
כֵּן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה: (כז) וְאֵת
פֶּרֶךְ הַחֲטָאֹת וְאֵת וְשֵׁעִיר הַחֲטָאֹת
אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר
בְּקֹדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מַחוּץ לַמִּחְנָה

ושרפו

אלטאר אין רויך אויפֿשטייגען.
(כו) דער דען ציענענבאק צום
עזאול געבראכט האט, וואָשט
זיינע קליידער, באַרעט זיינען
לייב אין וואַסער, הערנאָך
קאָן ער ווידער אין דאָס לאַגער
קאָממען. (כז) דען שטיער צום
זינדענאָפֿער אויך דען באַק
צום זינדענאָפֿער, דערען בלוט
אין דאָס הייליגטהום געבראָכט
זאָרדען צום פֿערזעהנען, זאָלל
מאָן אויסערהאַלב דעם לאַ-

גערם

ר ש י

חלב החטאת. אמורי פר ושעיר: יקטיר
המוזבחה. על מזבח החיטון דאָילו בפנימי
בתיב לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה
מנחה (שמות ל): (כז) אשר הובא את דמם.
להיכל לפני ולפנים:

תרגום אונקלוס
יח צפירא לעזאול יצבע לבושוהי ויחסי
יח בשריה במיאי ובחר כן יעול למשריחא:
(כז) וית תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא
די אתעל מרמהון לבפרא בקודשא יפיק
למברא

ב א ו ר

על מזבח החיטון, ולמעלה (פרשה ד' ז' ח') בארנוהו: (כו) והמשלח את השעיר לעזאול,
איש עתי שמביאו לזוק ודוחסו לאחוריו, שעל ידי כן משלחו לעזאול, וכמ"ש (פסוק כ"ב): יכבם
בגדיו וגו', לפי שהשעיר הזה נושא עליו עונות בני ישראל, מטמא אדם ובגדים, ובגדייתא
אמרו יכול הוא גזרת מלך, כלומר לא בעבור טומאה, ח"ל ואחרי כן יבוא אל המנחה, מה
ואחר האמור להלן במזכור טומאה אף כאן מפני טומאה. ובאן דקדק הכתוב ופי' לעזאול
ולא אמר והמשלח את השעיר במדבר כמו למעלה (פסוק כ"ב), נראה שעיקר הטומאה מחטאת
בגדקף למטה, שהוא השלוח לעזאול וכמו שבארנו שם, וזהו דעת ר' שמעון שזנו (יומא ס"ז
ע"א) מאימתי מטמא בגדים משיבא חוץ לחומת ירושלים ר"ש אומר משעת דחייתו לזוק, ובגמרא
(שם ע"ב) משיבא חוץ לחומת ירושלים דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר עזאול וכבם עד שהגיע לזוק
ר' שמעון אומר וכו' זורקו בבת ראש ומטמא בגדים, ופי' רש"י ז"ל קסבר דחיפתו וזריקתו היא
שלומו, וזהו בענין שבארנו: (כז) אשר הובא את דמם, להיכל ולפני ולפנים, ולא היה לריך להכתב
כי אין בענין רק פר חטאת אחד ושעיר חטאת אחד, ומפורש שזה מדמן לפניו, אבל בא ללמד
טעם שריפתו וטומאתו, לפי שהובא דמן בפנים, וללמד על כל חטאת פנימי כמו פר משיח
ולבור ושעירי ע"ז שהן בשריפה, שכלן מטמאין בגדים, ומלת הובא מן ההפעל, ולא נאמר
אשר הביא, שלא נטעה שרק בעבור שהביאן הנ"ה בגדי לבן בפנים על כן מטמאין: יוציא,
אשר בכו"ף על דעת ראב"ע ז"ל, והנכון יוליא המוליא, וכן ושרפו השורפים, רמב"ן ז"ל. מחוץ
למחנה, חוץ לשלש מחנות כמו שפרשנו (פרשה ד' י"ב) אלא כיון שיבא חוץ למחנה אחת המתעסק
לשרפו

ה מ ע ר

(כז) אשר הובא, כתב הרב המבאר, ולא היה לריך להכתב, כי אין בענין רק פר חטאת אחד
ושעיר חטאת אחד ע"כ, ולא זכיתי להבין דבריו, כי הלא יש ביום הזה גם שעיר חטאת של
מוספים שהוא נאכל לערב כמבואר במנחות (דף ל"ט ע"א).

גערס הערוים טראגען; אונד
 איהר פעלל, פלויש, אונד
 מיסט אין פֿייער פֿערברעננען.
 (כח) דער זיא פֿערברעננט,
 וואַשט זיינע קליידער, באַרעט
 זיינען לייב אין וואַסער, הער-
 גאָד קאָן ער וויעדער אין דאָז
 לאַגער קאָממען. (כט) דיעזעס
 ע זאָלל אייך צום עוויגען געזעטצע
 זיין: אַם צעהנטען טאָגע דעם
 זיעבענטען מאָנאַטס זאָללט
 איהר פֿאַסטען אונד גאָר קיין
 ווערק

וְשָׂרְפוּ בְּאֵשׁ אֶת-עֲרֹתָם וְאֶת-
 בְּשָׂרָם וְאֶת-פְּרָשָׁם: (כח) וְהִשְׂרַף
 אֹתָם יְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ אֶת-
 בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרָיִם כֵּן יָבוֹא אֶל-
 הַמַּחֲנֶה: (כט) וְהִיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת
 עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂוֹר
 לַחֹדֶשׁ תַּעֲנִי אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל-

מלאכה

תרגום אונקלוס

לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִקְדִין בְּנוֹרָא ית מְשִׁכְיִהוֹן וְיִת בְּשָׂרְהֶן וְיִת אוֹכְלֵיהוֹן:
 (כח) וְדִמְזֻקְד יתהוֹן וְצִבְע לְבוֹשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי ית בְּשָׂרֵיהֶּ בַּמַּיָּא וּבְחֵר בֵּן יְעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:
 (כט) וְחֵהִי לְכוֹן לְקִים עַלְם בְּיִרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּעֶשְׂרָא לְיִרְחָא תַעֲנוּן ית נַפְשִׁתְכוֹן וְכָל-
 עִיבִידָא

ב א ו ר

לשרפו מטמא בנדים: אח ערהם וכו', לריך שינתתו קודם שישרפו, אבל אינו לריך הפשט
 וכמו שבארנו (שס): (כח) והשרף אחם, כל המסויע בשעת שרפה אכילו רבים כלם מטמאים
 כמו שאמר ושרפו, לא המלית את האור והמסדר עלי המערכה: (כט) והיחה לכם, המלוה
 שאלוה עבשיו, איסור מלאכה וענוי נפש. וראב"ע ז"ל סי' והיתה לכם, העבודה הזאת, ואינו
 נראה בעיני, שעליו לזה למטה בענין (פסוק ל"ד), ועוד שא"כ היה לו לומר והיתה זאת לכם:
 וחקת עולם, בן נקראים מלות התורה, שהן חקים קבועים בחכמה לא ימושו, כמו חקי שמים
 וארץ, שנאמר עליהן חק נתן ולא יעבור (תהלים קמ"ח ה'), אם ימושו החקים האלה מלפני
 (ירמיה ל"א ל"ו), וכל שבן חקי התורה שהן קדש, ונתנו לישראל, ועל בן אומר לכם, גם בת"כ
 אמרו לכם ולא לאחרים, וכמו שחקי שמים וארץ קבועים ועומדים לא ישנו ולא יתליפו, לא
 יוסיפו ולא יגרעו, כל ככב בשמים שומר בסבבו עתו ומועדו, בן חקי התורה קבועים, אין
 לשנות ואין להוסיף ואין לגרוע, וסוק המלוה הזאת היא במועדה בעשור לקדש השביעי, לא
 בחדש אחר ולא ביום אחר: בהרש השביעי, מהו החוק הזה ומתי יהי? בחדש השביעי בעשור
 לקדש תענו את נפשותיכם וגו', ואמר הטעם כי ביום הזה יכפר וגו', כלומר הוא היום שיעשה
 בו הכהן כל האמור בענין למעלה: תענו אח גפשיחכם, אומר ראב"ע ז"ל לפי שכתוב ותתענג
 בדן נפשכם, ידעו כי הענוי הסך התענוג והוא הלום ונאמר ונפש נענה תשביע, שטעמו כמו
 ותפק לרעב נפשך (ישעי נ"ח י'), והכלל כל ענוי שימלא במקרא דבק עם נפש הוא הלום. ויפה
 דבר, והכלל שנתן אמת ויש לו יסוד במשפט הלשון, כי נשמת האדם מתוארת נפש בעבור
 התחברה לגוף ששתמש בכחותיה תחת השמש כמו שרמזנו (פרשה ז' א'), וההתחברות הזאת
 תעמוד על ידי המאכל והמשקה, ולא תתכן מבלעדן לכן נשימנעו ממנה נקרא ענוי נפש,
 ואם גם השינה הכרחית לגוף, אי אפשר ללוות עליה, שאין בלון האדם להמנע ממנה,
 שלפעמי' יישן שלא מדעתו. ובת"כ למדוהו כמה מלינו, ואמרו עוד תענו את נפשותיכם ענוי
 שהיא בבית נפשותיכם ואינו זו אכילה ושתייה, ולדעתי כרושו שהיא בפנימיות בית הנפש ואין
 זה אלא אכילה ושתייה, שעי' קצורה הנפש בביתה שהוא הדם: וכל מלאכה, יתבאר בעז"ה

בשרש

מלאכה לא תעשו האזרה והגר
הגר בתוכם: (ל) כי ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל
חטאתיכם לפני יהוה תטהרו:

ווערק פֿערריכטען, דער איינ-
היימישע אונד דער פֿרעמדע,
דער בייא אייך זיך אויפֿהעלט;
(ל) דען אן דיעזעם טאגע פֿער-
זעהנט מאן אויף אייך, אום
אייך צו רייניגען, פֿאן אללען
איערן זינדען זאללט איהר
פֿאר דעם עוויגען רייך ווערדען.
עס

שבת

תרגום אונקלוס

עיבדיא לא תעבדון ועיביא וגיריבא דירתגירון בניכון: (ל) ארי
ביומא הדין יכפר עליכון לדפארה יתכון מכל חוביכון קדם יי תדיבון:
שבא

באור

בפרשת אמור: האזרה, דמה כל אחד מורע ישראל לאזרה, שהזריחה היא לשמש, כמו וזרח
השמש (קהלת א' ה'), וזרח לו השמש (בראשית ל"ג ל"א), ולפי שזרח יום יום, מפורסם
ונודע במעלתו, ודומה לו המיוחסים מדור דור למשפחותיהם, לא כן הגר שלא הכירוהו ולא
ידעו אבותיו מקדו, וכן באזרח רענן (תהלים ל"ז ל"ה), שהוא העץ הגדול שעמד ביפיו דורות
רבים, לא כן זיך יולד וימל, ולא מלאנו תאר אזרח בכל המקרא רק על ישראל. ורד"ק ז"ל
בפרשים פי' אזרח הוא תושב והקדמון בעיר, כי הוא מגולה לכל, ויודע מי הוא ומשפחתו,
אבל הגר הוא מנוסה ולא ידע אדם מי הוא ומי משפחתו: והגר הגר בחובכם, לדעת רד"ק
ז"ל בפרשים מלת גר מנזי עי"ן, שרשו גור, וענינו שהוא גר אחרו, פעמים הוא גוי וקבל עליו
שלא לצבור ע"ז, ויש שנתגייר והתייחד והוא שהזכירנו התורה על ענין המלות, ודעת ראב"ע
ז"ל שהוא כמו גרייר שנכרת מן הסעיף שהוא האזרח, ולדעתו שרשו גיר מן הכפולים, מענין
לשון חכמים גורר אדם מעה, גריר אבתרייהו, וכן מגררות במגרה (מלכים א' ז' ט'), כי כלי
המגרה נמשך מלד ללד, וכן הגר מתגורר מפה לפה, וכחוצ הנס על האלמנה אשר אמי
מתגורר עמה, וכמו י"ן שרש קין שן כן גר שרשו גרר, וכנינו וזין גרר (דברים א' ט"ז)
בזירי, בעבור הרי"ש שאינו מקבל דגש, וכן מעלת גרה כמ"ש (לעיל י"א ג'), ויש שלשה מיני
גרים, הא' שגר בעיר איו ימים והולך לו, והשני שהתישב בעיר ונחה במנהגיו הראשונים,
וזהו גר תושב, והשלישי שהתישב וקבל עליו תורה ומצוה והיה כאחד מאזרח הארץ, וזהו גר
לדק, ועליו נאמר והגר והגר הגר בתוכם להבדילו מגר המתגורר על איו ימים, ומגר תושב,
וכן נהג בכל המקומות, כמו וכי יגור אהנס גר ועשה ספח לה' (שמות י"ב מ"ז), תורה אחת
יהיה לכם ולגר הגר בתוכם (שם מ"ח), וכן כלם כמו שגורמו בכל המקומות: (ל) כי ביום
הזה, כמו שפרשנו שהוא היום בעלמו שיכפר בו הכהן עליכם בעבודותיו המפורשים למעלה:
לטהר אתכם, על ידי כפרה זו יטהר אתכם, אנו מבטיח לכם שיטהר את נפשותיכם
מטומאת חטאתיכם, ולכן חבינו עכמיכם לטהרה זו על ידי הענוי והשניתה, וכמו ונתן אותם
על ראש השעיר (ספוק כ"א), שפרשנו שעל ידי עבודתו ווידויו ועשה ה' כן, כן ע"י עבודותיו
יטהר השם אתכם, והרי הוא כאילו הוא עושה, כי אין עזרת הנפשית ביד הכהן, אלא ביד
ה', כאשרו חרקה עליכם מים טהורים ושחרתם מכל טומאתיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם
(יחזקאל ל"ו כ"ה): מכל חטאתיכם, בכל המקרא טהרה וטומאה הם זה לעמת זה, כי הטומאות
הן החטאים, שהן מעשה השחיה והרשעה, שנתלים כלם בדרבני הנפש, כמו הזמה וכלל התאוות
הרעות והחמדות הרעות, ובשמוסלים בלב וממלאים אותו מחשבות כאלה ישאווהו, וקשה לאדם
להסירם מעל לבו, ולהביא בו מחשבות טהרות של חכמה ודק, ולפי שהחטאים הם הטומאות,
לכן בכל המקרא סמוך לשון טהרה אצל חטאים, לא אצל עונות, כמו הרע בכנינו מעוני ומחטאתי
ט'רני (תהלים ל"א ד'), ואם החטאים מושלים בלב, יגיע גם לכלל עון ושעש, כמו שפרשנו
(ספוק)

(לא) שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם תקרת עולכם : (לב) וכפר הכהן אשר ימשה אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תרת

תרגום אשכנזי קמו (לא) עם איזט פֿיר אייך איין רוי העכנאג פֿאן דער ערשטען קלאַכע, איהר מיסט אַבער אויך און דעמוזעלבען פֿאַכטען; דיזעס איזט איין עוויגעס גזעמץ. (לב) קינפֿטיג פֿערזעהנט דער יעניגע פֿריעכטער, דען מאַן זאלבען, אונד אין דאָ אַמט איינזעטצען ווירד, און ווינעס פֿאַטערס שטעללע דען דינעסט צו פֿער.

תרגום אונקלוס

(לא) שָבַת שְׁבָתָא הִיא לְכוּן וְחַעֲנוּן יִתְּנִיפְּשָׁחֹן קִיָּם עֵלָם: (לב) וַיְכַפֵּר בְּהָאָא דִּירְבִּי יִתְּיָהּ וְדִי קָרִיב יַח קוֹרְבָנֵיהּ לְעִמְשָׂא חַחֹת

ר ש י

(לב) וכפר הכהן אשר ימשה וגו'. כפרה זו של יום הכפורים אינה כפרה אלא כהן גדול לפי שנאמרה כל הפרש' באהרן הולך לומר כהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו: ואשר ימלא את ידו. [שיכול] אין לי אלא המשות בשמן המשחה מרובה בגדים מנין שעמדו מיאשיה ואלך שנימו נגמה ללוחית של שמן המשחה: לכהן תחת אביו. ללמד שאם בנו ממלא את מקומו הוא קודם לכל אדם: ויעש

ב א ו ר

(פסוק כ"א), ולכן בקש ומחטאתי טהרני, והתפלל לב טהור ברא לי אלהים (תהלים נ"א"ב), שהוא העיקר, וכן כאן אחר שאמר לטהר אתכם, פירש שכל מחטאתכם לפני ה' חטאתי, זאת הטהרה היא מכל מחטאתיכם, הראשונה לא יזכרו, גם השם יטהר לנכנס לכל מחטאו עוד, ובהיות הלב טהור מחטאתיו אין עוד עון ופשע, ובמשנה אמרו (יומא דף פ"ה ע"ב), דרש ר' אליעזר בן עזריה מכל מחטאתיכם לפני ה' חטאתי, עבירות שבין אדם למקום י"הב מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין י"הב מכפר עד שירכה את חברו, למד בן ממליצת לפני ה' ולפרושו הוא כפשוטו, שהטהרה שמהר הכהן, מיד ה' היא לנו, שיחן ביו לב חדש לב טהור, וזאת היא דעת ר' עקיבא, שכן שנו שם עוד אשר ר' עקיבא אשריכם ישראל לפני מיאתה מטהרין, ומי מטהר אתכם אביכם שגממים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו' ואומר מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל, דעתו בדברנו וכפשוטו של מקרא: (לא) שבת שבתון היא לכם, כל לשון שבת ושבתה אינו ענין מנוחה, אלא פרושו הפסיק ונטול שיפסיק ביום זה מכל מלאכה וענין חול ויקדש היום הזה לה', וכמ"ש בצו"ה (פרשה כ"ג ג'), וגם בשבת נאמר שבת שבתון ולכן אין בנייהן חלוק כלל, אבל נוסף י"הב על שבת שמלבד שבת חול ממלאכה, יש בו עוד הפסק ענין חול מאכילה ושתייה ותענוגים, שכליל בשבת שבתון, לכן אחר שבת שבתון הוסיף ועניתם את נפשתיכם: חקת עולם, לפי שלמעלה תלה טעם איסור מלאכה והענוי בכפרת הכהן, שמה מחשוב בזמן שאין מקדש וכהן, אין אסור מלאכה, ואין ענוי, לכך חזר שבת שבתון היא לכם, נוהג היא לכם לעולם כמו שבת בראשית, גם ועניתם את נפשתיכם ביום זה בכל דור ודור הכל חקת עולם, חמיד תעשו בן בעשור לחדש השביעי: (לב) וכפר הכהן, אחר שזוה על קדושת היום לישראל ואסר עליהן באכילה ושתייה ובמלאכה, בין בזמן המקדש בין בגלותו, חזר לענין הראשון, לפי שהמלוכה ביד אהרן, שמה מחשוב הוא לבדו יעשה בן בפעם הזאת כשיבוא יום עשור לחדש השביעי, או מדי שנה בשנה כל ימי חייו, ואחריו לא יהיה בן, רק ישראל חייבין בו בענוי ובאסור מלאכה, אלא המלוכה שבוית על אהרן נוהגת על כל כהן גדול שיהיה בכל דור ודור תחתיו: ימשה אהו, הוציח במלות השם: ואשר ימלא את ידו, יחך אותו לכהן תחת אביו, ואמרו רבותינו אין לי אלא המשות בשמן המשחה מרובה בגדים מניין ת"ל ואשר ימלא את ידו וגו', ופי' רש"י ל"הן כל הכהנים גדולים שעמדו מימות יאשיה ואלך, שנימו נגמה ללוחית של שמן המשחה, גם יש משיח ומרובה בגדים בזמן אחד, שהרי מתקנין כהן אחד לשמש תחתו אם יורע פסול בנ"ה, וכמו שנתפ' רמב"ן ז"ל: החת אביו, לפי

תרגום אישכנזי

אחריו מות טו

פֿערזעהען, דייעזער זאלל אויך
דיאן ליינענע קליידער, דיא
קליידער דעם הייליגטהומס,
אנציהען; (5.) ער פֿערזעהנט
געטליך אויף דאזאללערהייליג-
סטע, פֿערזעהנט אויף דאז
שטייטסזעלט אונד אויף דען
אלטאר, אונד פֿערזעהנט אויך
אויף דיא פֿריסטער אונד אויף
דאז גאנצע פֿאלק דער פֿער-
זאממלונג. (6.) דייעזעס וויא
אויך איין עוויגעס געזעטיק, אויף
דיא קינדער ישראל, זועגען
אללער איהרער זינדען, צו
פֿערזעהנען, איינמאהל אים
יאהרע. מאן טהאט וויא דער עוויגע דעם משה כעפֿאהלען.

אביו ולבש את בגדי הקדש
הקדש: (ג) וכפר את מקדש
הקדש ואת אהל מועד ואת
המזבחה וכפר ועל הכהנים ועל
כל עם הקהל וכפר: (ד) והיתה
זאת לכם לחקת עולם לכפר על-
בני ישראל מכל חטאתם אהת
בשנה ויעש כאשר צוה יהוה
את משה: פ

דביעי

את משה: פ

וידבר

דער

תרגום אונקלוס

ד ש י

(לד) ויעש כאשר צוה וגו'. כשהגיע יום
הכפורים עשה כסדר הזה ולהגיד שזכו של
אהרן שלא היה לזבח לגדולתו שלא כמקיים
גזירת מלך:

תחזות אביוהי וילבש יח לבושי כווצא לבושי
קודשא: (ג) וכפר על מקדש קודשא ועל
משכן זמנא ועל מדבחה וכפר ועל כהנאי
ועל כל עמא דקהלא וכפר: (ד) ותהי דא לסון לקים עלם לכפרא על בני
ישראל מכל חוביהון דא בשתא ועבד כמא די פקיד יי יח משה:
ומליל

ב א ו ר

שהכהן המשיח הראשון שיקום תחתיו הוא בנו נאמר תחת אביו, ועוד אהרן הוא אבי כל הקמים
אחריו, כמו אברהם אבינו (ישעיה נ"א ב'), זהו לפי הפשט. ורבותינו למדו מכאן שאם בנו
ממלא את מקומו הוא קודם לכל אדם: ולבש, כל"ב הג' לדורות ילבש ג"כ בגדי הנד: בגדי
הקדש, בגדים לננוס בהן לפני ולפנים: (ג) וכפר, גם הוא יכפר את מקדש הקדש, מניח
לפרכת אל פני הכפרת, וכמו שפרשנו (פסוק ט"ז): ואת אהל מועד, הזאות שעל הפרכת בא"מ
ועל מזבח הפרימי, אבל וכן יעשה לא"מ הנאמר למעלה, אי אפשר לפרשו על מתן ארבע שעל
קרנות מזבח הקטרת כמו שחשב ראב"ע ז"ל, שהרי לא עשה כן בקדש הקדשים רק אחת למעלה
ושבע למטה, וכן יעשה בא"מ על הפרכת: ואת המזבח, מזבח העולה: וכפר, דרשו רבותינו
אלו העזרות: ועל הכהנים, יכפר בידויו על הכהנים, בעדו ובעד ביתו ואחיו הכהנים: עם
הקהל, כל עם ועם שנקהל, והן לרס וישראלים, וכו"ל דרשו יכפר אלו הלויים: (לד) והיתה
זאת לכם לחקת עולם, זאת הנכרה צנגדי צד ועל הסדר שלויתי, תהיה לחקת עולם לעשות
בן פעם אחת בכל שנה בעשור לחדש השביעי, כי לפי שאמר בזאת יבא אהרן אל הקדש, שזע
אני שאם יעשה כסדר זה, מותר לבוא בכל עת שירצה, או שאם אינו רוצה לבוא אל הקדש כלל
הרשות בידו, לכן אמר שיהיה זאת העבודה לחקת עולם, שחייב לעשותה ביום הכפורים,
ואין רשות בידו למנוע עכמו מבוא אל הקדש, ואינו רשאי לעשות כן בכל עת שירצה, אלא אחת
בשנה, פעם אחת בשנה ביום ששקק לו: ויעש, אהרן, קיים מה שצוהו, ופירש רמב"ן ז"ל
שזהו כל ימיו מבוא מניח לפרכת זולתי צי"ה, ועשה עבודת י"ה ככאשר צוה ה' את משה,
ויראה